

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK

CZECH AS A FOREIGN LANGUAGE

Vypracovala: Nikola Poulová

Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2014

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. dubna 2014

.....
Nikola Poulová

P o d ě k o v á n í

Ráda bych poděkovala PhDr. Mileně Noskové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za cenné rady, připomínky, odborné vedení a ochotu. Dále bych chtěla poděkovat zahraničním univerzitám a jazykovým školám za poskytnuté informace o výuce češtiny jako cizího jazyka.

Anotace

Ve své bakalářské práci bych chtěla zkoumat a zabývat se češtinou jako cizím jazykem, protože si myslím, že to je a stále bude aktuální téma. Do České republiky zamíří každý rok až několik desítek tisíc přistěhovalců. Minimum z nich už je vybaveno základy českého jazyka, většina se tedy začíná učit český jazyk až na místě. Ve své práci bych se ráda zaměřila na možnosti, které pro výuku češtiny Česká republika nabízí. Dále jakým stylem a kde se vyučuje český jazyk v zahraničí a jak je čeština složitá pro cizince.

Abstract

I would like to research and concern with the Czech as a foreign language in my bachelor thesis because I think that this topic is and will be still topical. Several ten thousands of immigrants direct to the Czech Republic every year. The minimum of them has been already equipped by basics of Czech and the most of them start learning Czech up to the destination. I would like to focus on the possibilities of teaching Czech which are offered in the Czech Republic. The next focus would be what sort of style and where Czech is taught in the foreign countries and how difficult it is for foreigners.

Obsah

Anotace	4
Abstract	5
Úvod	8
1 Obecně o jazyce	9
1.1 Zařazení češtiny	9
1.2 Periodizace vývoje spisovného českého jazyka	10
1.3 Charakteristika	11
1.4 Útvary českého jazyka	11
1.5 Fonetické změny	13
1.6 Slovní zásoba	14
2 Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.	15
2.1 Obecně	15
2.2 Historie	15
2.3 Další webové stránky	15
3 Čeština jako cizí jazyk	18
3.1 Jazykové podobnosti a odlišnosti	18
3.2 Referenční úrovně	19
3.3 Užitečné webové stránky	20
3.3.1 The Czech Language	20
3.3.2 International Association of Teachers of Czech	22
3.3.3 Čeština ve světě	23
3.3.4 Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka	24
3.3.5 Czech for Foreigners	24
4 Výuka češtiny	25
4.1 Metody ve výuce cizích jazyků	25
4.2 Výuka v zahraničí	27
4.3 Výuka v Českých Budějovicích	32
4.4 Čeština pro cizince na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity	34
4.5 Centrum na podporu integrace cizinců	35
5 Učebnice	37
5.1 Četnost užívání učebnic	37
5.2 Vlastní průzkum	45
5.2.1 Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?	45
5.2.2 Česky krok za krokem 2	49
5.2.3 Česká slovní zásoba a konverzační cvičení	53

5.2.4	Cvičení z české mluvnice pro cizince	53
5.2.5	Analýza praktické části učebnic	54
Závěr	57
Zdroje	58
Knižní.....	58
Internetové	59

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat češtině jako cizímu jazyku. Na otázku proč studovat češtinu lze nahlížet se dvou úhlů pohledu. Prvním faktem je, že češtině se učí a věnují zájemci, kteří se jí rozhodli studovat jako svůj další jazyk. Český jazyk je vyučován na několika vysokých školách po celém světě, kde se studenti učí vědám zkoumající češtinu podrobněji. Dalším důvodem proč se učit češtinu je zájem cizinců o získání českého občanství, pracovního místa. Česká republika má mnoho zahraničních studentů na vysokých školách, kteří potřebují znát češtinu na takové úrovni, aby byli schopni porozumět českému výkladu odborných předmětů, protože ne všechny předměty jsou nabízeny například v anglickém jazyce.

Stále více jazykových škol, organizací a soukromých učitelů vyučuje český jazyk. Vznikají nejen nové příručky pro výuku češtiny, které vydává MŠMT, ale i učebnice určené přímo pro cizince, kde je teorie vysvětlena v jejich rodném jazyce. Můžeme najít knihy, které vyučují češtinu v jazyce anglickém, německém, ruském, španělském, francouzském atd.

Lektoři, vyučující češtinu v zahraničí, jsou rodilí mluvčí, vyškolení učitelé, kteří hovoří stejným jazykem jako studenti nebo lidé pocházející z úplně jiného státu, kteří například několik let studovali v České republice.

V první kapitole se zaměříme na základní zařazení češtiny a dozvíme se něco o její charakteristice. Další kapitola je věnována Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.. Ústav pro jazyk český nám přináší potřebné informace, zajímavosti a objasňuje různé nezřetelnosti. V práci se dozvíme, kde v zahraničí a v Českých Budějovicích je možné studovat češtinu a získáme informace o učebnicích, které slouží k výuce češtiny jako cizího jazyka.

Vzhledem k velikosti České republiky je zájemců o výuku Českého jazyka stále více.

1 Obecně o jazyce

O vzniku jazyka známe velmi málo informací a existuje hned několik teorií, které se ho snaží vysvětlit. Bohužel, žádná není stoprocentně jistá. Pro vědce jsou nejpravděpodobnější dvě teorie. První je teorie polygenetická a to znamená, že v různých částech světa vznikaly jazyky samostatně, které nebyly nijak propojeny a vznikly tedy nezávisle. Teorie monogenetická, je druhou nejpravděpodobnější variantou vzniku jazyka, a znamená, že jazyk vznikl na jednom určitém místě, které není bohužel známé a odtud se rozšířil do jiných koutů světa. Na čem se ale logicky shodneme je fakt, že jazyk vznikl díky schopnosti člověka a z toho vyplývá, že je s lidstvem úzce spojen. Protože není přesně stanoveno ani datum, kdy se na zemi objevili lidé, tak bohužel nemůžeme přesně datovat ani vznik jazyka.

Jazyk se používá k dorozumívání tj. předávání určitých informací a je spolu s myslí jedním z odlišujících znaků, kterým se lidé liší od zvířat. S jazykem souvisí řeč, která je s ním úzce spojena, jedná se o určitý druh realizace jazyka.

Vývoj přirozených jazyků je „nezastavitelný“, protože aby se určitý druh jazyka přestal vyvíjet, tak musí zemřít každá bytost, která tímto jazykem dokáže hovořit. Na rozdíl od jazyků umělých, jakým je například esperanto, které se v běžné mluvě nepoužívají a postupně se nevyvíjejí, ale vznikají na základě určitých předem daných pravidel.

1.1 Zařazení češtiny

Podle M. Čechové¹ čeština patří do indoevropské rodiny (další rodiny: altajská, kavkazská, ugrofinská, semito-hamitská, africká, asijská, východoasijská a jazyky východních ostrovů), úže slovanské. Indoevropské jazyky můžeme dále rozdělit na:

A. Na území Evropy

- jazyky germánské
 - *západogermánské*- angličtina, němčina, holandština, vlámsština
 - *severské (skandinávské)*-švédština, norština, islandština, dánština
- jazyky románské- italština, francouzština, portugalština, španělština a katalánština, rumunština a moldavština, rétorománština
- jazyky keltské- bretonština, irština, velština
- jazyky slovanské

¹ Marie Čechová, 2000, str. 28

- *západoslovanské*- čeština, slovenština, horní a dolní lužická srbština, polština s kašubštinou
- *jihoslovanské*- srbština, chorvatština, slovinština, makedonština, bulharština
- *východoslovanské*- běloruština, ruština, ukrajinština
- jazyky baltské- litevština, lotyština
- řečtina
- albánština

B. Na území Asie

- jazyky indické
- jazyky íránské
- arménština

1.2 Periodizace vývoje spisovného českého jazyka

Josef Hrbáček² rozlišil češtinu na:

1. Češtinu starou (do 15. století včetně)

- a) doba, z níž je málo jazykových dokladů, do konce 13. století
- b) češtinu 14. století, kdy čeština dospívá k svému prvnímu vývojovému vrcholu
- c) na období husitské

2. Češtinu středního období (16. -18. století do začátku národního obrození)

- a) období rozvoje, zhruba do bitvy na Bílé hoře, tzv. humanistická čeština
- b) období pobělohorské

3. Češtinu novou (od obrození)

- a) obrozenecké období (do poloviny 19. století)
- b) období ustalování nové češtiny (do roku 1918)
- c) období vývoje češtiny v samostatném státě
- d) čeština současná- jazyk posledních 70.-80. let

² Josef Hrbáček, 1986, str. 33-34

1.3 Charakteristika

Český jazyk lze ohýbat (koncovky), skloňovat (jména), stupňovat (příslovce, přídavná jména) a časovat (slovesa), proto se jedná o jazyk **flexivní**. Marie Čechová³ uvádí, že čeština má i některé rysy jiných typů jazyka, a to jazyků:

- **izolačního typu**- pád se vyjadřuje pomocí předložek (např. vzor stavení: do stavení, ze stavení, k stavení)
- **aglutinačního typu**- každá mluvnická kategorie má zvláštní koncovku (např. pravidelné tvoření 3. stupně přídavných jmen → nej- + vyšší a příslovčí → nej- + výše)
- **polysyntetického typu**- množství složenin (např. adjektivní: tmavočervený)
- **vnitroflexivního typu**- pouze ojediněle se obměňují samohlásky uvnitř kmene (např. přítel – přátel, kuřete – kuřatům)

Dalším znakem, podle kterého můžeme poznat češtinu, je bohatá slovní zásoba, dále fonologický pravopis, písmo latinka, střední rychlost mluvy a stálý přízvuk na první slabice.

1.4 Útvary českého jazyka

Český jazyk je náš jazyk národní a není zcela jednotný, protože zahrnuje několik útvarů: spisovný jazyk, obecnou češtinu, nářečí, argot, slang.

V základní mluvnici českého jazyka od Vlastimila Styblíka a kolektivu⁴ se dozvídáme, že spisovný jazyk je nejdůležitější a nejdokonalejší útvar našeho národního jazyka. Píší se jím knihy, noviny a časopisy, užívá se při veškeré organizaci života v naší republice, v rozhlase, v televizi aj., vyučuje se jím na školách a je celonárodním dorozumívacím prostředkem.

Do spisovného jazyka pronikají i prostředky původně nespisovné, kdy se objevují nejprve v mluvené formě spisovného jazyka. Takové prostředky označujeme jako hovorové. Další prostředky pojmenováváme jako neutrální a knižní.

Nespisovný jazyk se celkově projevuje jako nářečí nebo nadnářečí; další nespisovné prostředky (profesní mluva, slang, argot) se projevují po stránce slovníkové.

³ Marie Čechová, 2000, str. 20

⁴ Vlastimil Styblík, 2004, str. 16

Nářečí (dialekty)⁵ jsou rozšířena vždy jen na určité části českého jazykového území a užívají se k dorozumívání při běžném, každodenním styku.

A. Nářečí

- Česká (v užším smyslu)
 - ❖ Středočeská
 - ❖ Jihozápadočeská
 - ❖ Severovýchodočeská
 - ❖ Jihovýchodočeská (českomoravská)

- Středomoravská (hanácká)
 - ❖ Centrální
 - ❖ Jižní
 - ❖ Východní
 - ❖ Západní

- Východomoravská (moravskoslovenská)
 - ❖ Severní (valašská)
 - ❖ Jižní (slovácká)
 - ❖ Úseky: Hranický, Kalečský, Dolský
 - ❖ (Jihovýchodní úsek kopaničářský)

- Slezská (lašská)
 - ❖ Východní/ostravská
 - ❖ Západní/opavská
 - ❖ Jižní/frenštátská
 - ❖ Slezskopolská (Těšínsko)

B. Slova profesní, slangová a argotická⁶

Užívají se v neoficiálních projevech lidí, zastupujících určitou skupinu, která je spojuje.

⁵ František Cuřín, 1964, str. 175-186

⁶ Vlastimil Styblík, 2004, str. 39

- profesní- např. řeč herců (štěk=malá role)
- slangová- např. řeč studentů (anglina, úča)
- argotická- patří sem převážně zloději (prachy=peníze, chlupatej=policista)

1.5 Fonetické změny

Jiří Černý⁷ ve své publikaci uvádí, že změnám jsou vystaveny všechny složky jazyka bez výjimky. Největší změny probíhají ve slovní zásobě, naopak nejpomaleji se mění zvuková stránka jazyka a pozvolný vývoj má gramatika.

Fonetické změny jsou mezi generacemi jen velmi těžce postřehnutelné, ale díky historickým záznamům docházíme k závěru, že se v průběhu podoba jazyka výrazně změnila. Jednotlivých změn zvukové stránky je několik a to: asimilace, metateze, redukce, disimilace, palatalizace, depalatalizace, posunutí hlásek, přehláska, epenteze, proteze, sonorizace, monoftongizace, diftongizace, haplologie, kontrakce, vázání a analogie. Podrobněji se budu věnovat jen třem, které jsou podle Černého nejčastější a nejdůležitější.

- **Asimilace (spodoba)**

Asimilace je změna, která pomáhá zjednodušit výslovnost jednotlivých hlásek. Princip asimilace je takový, že jedna ze dvou sousedních hlásek se změní tak, že se jejich výslovnosti navzájem přibližují. Tato změna se objevuje skoro u všech jazyků.

Např. *prošba* /prozba/ → předcházející hláska [s] se připodobní hlásce následující [b] (tzv. regresivní asimilace)

- **Metateze (přesmyk)**

Metateze je velmi častá změna, kde si prohazují místo hlásky nebo celé slabiky, proto dochází k ulehčení výslovnosti. V přesmykování se nejčastěji objevují hlásky [r] a [l].

Např. *žlička* (místo správného tvaru lžička), *verlyba* (velryba), *pernamentka* (permanentka)

⁷ Jiří Černý, 1998, str. 18-23

- **Redukce**

Nejrozšířenější změna, kdy se po určitém čase nemění pouze zvuková podoba, ale můžou nastat i změny např. v gramatice. Redukce je buď částečná (oslabení hlásky), nebo úplná (hláska zcela zanikne) a nejčastěji se týká konců slov.

Např. z praslovanského *dъn* a *dъnъsъ* („den“ a „tento den“) vzniklo české *den* a *dnes* (jery v poslední a třetí slabice od konce zanikly → úplná redukce)

1.6 Slovní zásoba

Slovní zásoba podléhá nejvýznamnějším a nejrychlejším změnám, protože lexikální zásoba živého jazyka roste a vyvíjí se. Díky velkým výkladovým slovníkům máme alespoň přibližný obraz slovní zásoby. Část jazyka, která zastarává, se diferencuje na archaismy a na historismy. Archaismy jsou slova, která se nahrazují novým pojmenováním, které se stalo více užívaným (např. *regiment* X *pluk*, *anžto* X *protože*, *čutat* X *kopat*). Historismy označují věci, fakta, názvy, které se v modernější době už neuplatnily (např. *halapartna*, *groš*, *tolar*, *Československo*). Další částí jazyka jsou nová slova neboli neologismy. Tato slova jsou z počátku vnímána jako nová, ale s postupem času a jejich častějším užíváním se dostávají do složky našeho lexikálního systému a my je běžně používáme (např. *zviditelnit*, *mobil*, *esemeska*). Velké procento neologismů tvoří slova přejatá převážně z angličtiny.⁸

Jen pro zajímavost přikládám tabulku deseti českých slov s nevyšší frekvencí, kterou ve své publikaci zveřejnil Jiří Černý.⁹

Pořadí	slovo	frekvence	Pořadí	slovo	frekvence
1.	a	67.122	6.	na	27.753
2.	být	43.148	7.	že	18.092
3.	ten	37.280	8.	s(e)	14.951
4.	v(e)	33.679	9.	z(e)	13.408
5.	on	32.496	10.	který	11.692

Tabulka č. 1 – Frekvence slov

⁸ Zdeňka Hladká, 2008, str. 94-95

⁹ Jiří Černý, 1998, str. 148

2 Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.

2.1 Obecně

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., je velmi důležitým vědeckým pracovištěm, které zkoumá kompletně český jazyk, a to z několika hledisek. Zjednodušeně se zabývá spisovnou a nespisovnou formou jazyka, jazykem současným a historickým a v neposlední řadě češtinou psanou a mluvenou.¹⁰

Na webových stránkách jsou zobrazeny fotografie osobností jazykovědy, které se velkou měrou podílely na vývoji jazyka a pomohly mu dostat se na dnešní úroveň. U každé fotografie se nám zobrazí jméno, narození a úmrtí osobnosti. Jedná se o velmi zajímavě zpracovaný nápad, kterým je složena úcta k jejich dovednostem a práci pro náš jazyk.

2.2 Historie

Díky přípravě velkého výkladového slovníku národního jazyka vznikla roku 1891 Česká akademie věd a umění, která byla badatelskou organizací. Koncept byl předán Akademii a roku 1911 byla založena Kancelář Slovníku jazyka českého, která shromažďovala lexikální materiál pro Příruční slovník jazyka českého. Příruční slovník vyšel v sešitové podobě celkem devětkrát. Kancelář Slovníku jazyka českého byla přejmenována roku 1946 na Ústav pro jazyk český a ředitelem se stal A. Získal. Později byl Ústav začleněn do Československé akademie věd. V současné době je Ústav pro jazyk český součástí Akademie věd České republiky. Ředitelem je od roku 2003 doc. RNDr. Karel Oliva, Dr..¹¹

2.3 Další webové stránky

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky provozuje několik internetových stránek, které se specializují na různé záležitosti jazyka.

- **Internetová jazyková příručka**

Příručka je rozdělena na dva oddíly. První oddíl je část slovníková, která zahrnuje více než 60 000 hesel. Založena je na

¹⁰ *O ústavu* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/index.html>

¹¹ *O ústavu* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/zakladni-informace/o-ustavu/historie-ustavu/>

tištěných slovnících, které buď doplňuje, aktualizuje nebo naopak více vysvětluje problémové pasáže. Zařazeny jsou také časté dotazy, které přicházejí od uživatelů do jazykové poradny. Druhým oddílem je výkladová část stavěná na opakovaných dotazech, jako je například problematika psaní velkých písmen, shody podmětu s přísudkem a interpunkce. K rozporům v údajích jsou přiložena doporučení, kdy a za jakých okolností daný jev používat.¹²

- **Lexiko**

Lexiko-webové hnízdo o novodobé české slovní zásobě a výkladových slovnících je spravováno Oddělením současné lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR, v. v. i.. Hlavním úmyslem bylo vytvoření databáze lexikální slovní zásoby českého jazyka počátku 21. století (2005-2011) jako příprava pro moderní výkladový slovník. Čtenáři jsou seznámeni s výsledky výzkumů.¹³

- **Informační zdroje pro výzkum a výuku češtiny**

Webová stránka shromažďující odkazy, které jsou díky projektu v rámci MŠMT zpřístupněny veřejnosti. Jedná se o bibliografické přehledy, odborné časopisy, lístkový lexikální archiv, mluvnice, slovníky a jazykovou příručku.¹⁴

- **Korpus Dialog**

Seznam nahrávek a prepisů z televizních pořadů, které se používají k výzkumu mluvené češtiny. Ke zpřístupnění materiálů je nutná registrace.¹⁵

- **Slovník spisovného jazyka českého**

Jedná se o online verzi Slovníku spisovného jazyka českého. Můžou se zde vyhledávat jen hesla, hesla i heslové stati a celá slova.¹⁶

¹² O internetové jazykové příručce [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

¹³ Výzkumný záměr [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://lexiko.ujc.cas.cz/>

¹⁴ Informační zdroje pro výzkum a výuku češtiny [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/infoz/>

¹⁵ Úvod [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/>

¹⁶ Slovník spisovného jazyka českého [online]. 2011 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

- **Příruční slovník jazyka českého**

Opět se jedná o online verzi, a to Příručního slovníku jazyka českého a Kartotéky lexikálního archivu. Typ výkladu je zpracován velice zajímavě, protože při vyhledávání se nám nezobrazí pouze heslo, ale i karta, která byla pořízena z různých druhů literatury a tisku.¹⁷

- **Vokabulář webový**

Aplikace, ve které můžeme vyhledávat slova, kterým v textech psané historickou češtinou nerozumíme.¹⁸

- **Kabinet studia jazyků**

Instituce zabývající se výukou cizích jazyků. Možnost navštěvování jazykových kurzů na různých úrovních a skládání jazykových zkoušek. Jako první nabízejí v Centru akademického psaní zpětnou vazbu autorům na různé druhy psaných textů.¹⁹

- **Bibliografie české lingvistiky**

Webová stránka nabízející ucelený seznam českých lingvistů. Vyhledávání je možné podle autora, klíčového slova, tématu nebo personálních hesel. Autorský rejstřík neobsahuje pouze české osobnosti zabývající se lingvistikou, ale i autory ze zahraničí.²⁰

- **Český jazykový atlas**

Český jazykový atlas má online verzi pro všech pět dílů. Díky němu se dozvídáme více informací o dialektech a rozvrstvení národního jazyka.²¹

¹⁷ *Příruční slovník jazyka českého: Kartotéka lexikálního archivu* [online]. 2007 [cit. 2014-03-02].

Dostupné z: <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>

¹⁸ *Vokabulář webový: Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny* [online]. 2006 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ovokabulari&o=ovokabulari>

¹⁹ *Kabinet studia jazyků Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.langdpt.cas.cz/index.html>

²⁰ *Bibliografie české lingvistiky* [online]. 2011-11-08 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bibliografie.ujc.cas.cz/>

²¹ *Český jazykový atlas: 1 2 3 4 5* [online]. 2012 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://cja.ujc.cas.cz/cja.html>

3 Čeština jako cizí jazyk

Český jazyk může být chápán ze tří úhlů pohledu-čeština jako mateřský jazyk, čeština jako druhý jazyk a čeština jako cizí jazyk. Čeština jako mateřský jazyk je prvním jazykem, kterému se jedinec (nejčastěji dítě) učí a získává ho přirozeně od odposlechu okolí. Ve většině případů dítě žije v zemi, kde je tento jazyk jazykem úředním. Čeština jako jazyk druhý se objevuje ve smíšených rodinách, kde rodiče mají odlišné národnosti a dítě se učí oběma jazykům, nebo když jedinec používá jazyk v každodenním životě, ale není jeho jazykem mateřským. Poslední skupinou je cizí jazyk, který je neznámým jazykem pro jinojazyčné mluvčí. Tito mluvčí se například při žádosti o české občanství musí tomuto jazyku naučit.²²

3.1 Jazykové podobnosti a odlišnosti

První podkapitola češtiny jako cizího jazyka bude pojata z pohledu zrádných slov, „falešných přátel“ neboli faux amis. Jedná se o mezijazyková homonyma, tedy cizí slova, která jsou velmi podobná v našem případě slovům českým a uživatelé si mohou poplést jejich význam. Například slovinské slovo obraz neoznačuje umělecké dílo, které zdobí stěny, ale obličej, dále hlad v překladu neznamená nedostatek potravy, ale pojmenovává zimu a otrok je česky dítě. V polštině dejme pozor na kriminalistu, protože v překladu slovo znamená zločinec. Problém může nastat také v Moldávii, kde vůně znamená zápach, namibijské slovo takto znamená zadek, španělské slovo paráda znamená zastávka nebo v italštině slovo curva [kurva] je v překladu zatáčka.

Další nejasnosti v psaní a vyslovování můžou nastat kvůli odlišnostem v hláskosloví, protože například Slované nerozlišují h–ch, Asijci r–l a Arabové p–b. Znamé začátečnické chyby jsou i u Francouzů a Italů, kteří na začátku slova nevyslovují h. Můžeme se tedy setkat se slovem otel (hotel) nebo olka (holka).

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že znalost správně přeložených slovíček a správné výslovnosti je velmi důležitá, protože bez ní se uživatelé mohou dostat do nepříjemné situace, kdy nebudou pochopeni.

²² *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt: (úroveň A1)* [online]. [cit. 2014-04-20]

3.2 Referenční úrovně

Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERRJ) je projektem Rady Evropy (anglicky Council of Europe), který rozlišuje 6 jazykových úrovní (rozdělení níže)²³. Společný evropský referenční rámec nám umožňuje komunikovat na mezinárodní úrovni.

- **A= uživatel základů jazyka** → začátečník
 - A1: Breakthrough (Průlom)
 - Uživatel je schopný rozumět jednoduchým frázím, primárním výrazům za účelem každodenní komunikace a uspokojení primárních potřeb. Dokáže představit nejen sebe, ale i ostatní, zeptat se na základní otázky (místo, čas, detailnější informace o lidech a věcech). Bez problémů se jednoduchým způsobem domluví s ostatními.
 - A2: Waystage (Na cestě)
 - Uživatel používá slovní zásobu a gramatiku, která mu slouží k vyjádření a popsání informací o vlastní osobě, o lidech a procesech, které ho obklopují. Je schopen mluvit a konverzovat o věcech každodenního života.
- **B= samostatný uživatel** → středně pokročilý
 - B1: Threshold (Práh)
 - Používání spisovného jazyka na každodenní úrovni (volný čas, škola, práce atd.). Uživatel je při cestování schopný domluvit se na většině informací s rodilým mluvčím. Možnost napsání jednoduchých textů na téma, které je uživateli blízké. Vyjádření svých plánů, názorů, činů a zážitků.
 - B2: Vantage (Rozhled)
 - Zvládání složitějších odborných textů, které obsahují nejen konkréta, ale i abstrakta. Dialog s rodilým mluvčím je bezproblémový pro obě strany. Psaná stránka je také na vyšší úrovni, protože je používána širší škála témat. Uživatel dokáže

²³ Council for Cultural Co-operation, 2002, str. 24

obhájit vlastní názory a je schopný reagovat na současnou problematiku.

- **C= zkušený uživatel** → pokročilý
 - C1: Effective operational proficiency (Účinná operační způsobilost)
 - Uživatel chápe a dokáže reagovat na nepřilíš zjevné texty, které jsou ještě velmi rozsáhlé. Plynulé a pohotové vyjadřování i na velmi vysoké profesní úrovni či ve vědecké oblasti. Text je správně kompozičně zpracován, spojovací výrazy jsou náležitě zvoleny a celková soudržnost textu je bezproblémová.
 - C2: Mastery (Zvládnutí)
 - Neobjevují se skoro žádné nejasnosti, protože uživatel je schopný rozlišovat i malé významové rozdíly, zná a používá rčení, pořekadla. Rozumí i velmi složitým vědeckým textům a dokáže vysvětlit i odlišné názory a to vše v přirozeném sledu informací. Celkově je pro něj velmi snadné porozumět všem textům a rozhovorům.

3.3 Užitečné webové stránky

V průběhu vyhledávání informací k mému tématu práce jsem na internetu narazila na několik zajímavých stránek, které mohou být velice nápomocné všem, kteří se pohybují kolem češtiny jako cizího jazyka, ať už jako studenti nebo lektoři. Následující stránky obsahují mnoho informací o českém jazyce, faktech, historii, kultuře, které neodmyslitelně patří k češtině.

3.3.1 The Czech Language

Webová stránka²⁴ i přes skutečnost, že je určena českému jazyku je napsaná celá v jazyku anglickém. Ovšem pokud studentům angličtina nedělá problémy, tak je to velmi užitečná stránka dostupná na adrese <http://www.czech-language.cz/index.php>.

Rozdělená je na následující oddíly:

²⁴ *The Czech Language* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.czech-language.cz/index.php>

- **Overview of Czech** (Obecně o češtině)

Seznámení se základními informacemi o vývoji, původu češtiny, o místech (státech, městech) v zahraničí, kde je čeština používána a o užitečných webových stránkách.

- **Alphabet & pronunciation** (Abeceda a výslovnost)

Dozvídáme se, jak jsou jednotlivá písmena abecedy frekventovaná, je nám vysvětleno kódování českého jazyka na počítačích a hlavně jsme upozorněni na výslovnostní (např. hrad se vyslovuje [hrat]) a hláskoslovné zvláštnosti (např. rozdíly způsobené délkou: sálat x salát; trojkombinace: rada x ráda x řada; stejně znějící různá slova: oběd x objet atd.).

- **Words and their forms** (Slova a jejich tvary)

První řádek nás odkazuje na stručný seznam hlavních rysů češtiny (jazyk je porovnán s angličtinou a jsou vysvětleny souhláskové a samohláskové změny (např. k–č: člověk–člověče) a dále nám jsou vysvětleny morfologické kategorie (např. jmenný rod). Následuje stránka s česko-anglickým slovníkem (kolem 500 slov), seznam slovesných předpon a také přípon u substantiv, adjektiv, verb, adverbíí. Posledním odkazem je stránka se zajímavostmi (např. nejdelší česká slova: nejnezpravděpodobnostňovatelnějšími; nejdelší název českého města: Brandýs nad Labem - Stará Boleslav).

- **Sentences and their structure** (Věty a jejich struktury)

Krátký úvod do české syntaxe, seznam frází a slovíček (pozdrav, poděkování, představení atd.), základní termíny, nápisy (čísla, dny v týdnu, jednotky váhy, popisky) a věty (např. Kde je to? Jak to vypadá? Kolik to stojí atd.). Součástí jsou opět zajímavé české věty na odlehčení výuky (např. věty bez samohlásek: Strč prst skrz krk!)

- **Czech National Corpus** (Český národní korpus)

Stručná charakteristika Českého národního korpusu.

- **Spoken Czech** (Hovorová čeština)

Popis češtiny a jejích funkčních a sociálních aspektů, které vedou k diferenciaci. Vysvětlení odlišností a uvedení změn v češtině, které nastávají například v důsledku jednotlivých dialektů.

- **Fiction, poems, songs** (Beletrie, básně, písně)

Zájemci jsou seznámeni se stručným souhrnem české literatury. Další kategorií je hudba, přesněji česká hymna „Kde domov můj“, která jako jediná má audio ukázkou. Ostatní písně jsou převážně folklórní (např. „Já jsem muzikant“), ale objevuje se zde i operní skladba („Árie z Rusalky“) nebo písničky, které vznikly na protest tehdejší době (např. „Bratříčku, zavírej vrátka“ od K. Kryla).

- **Translations** (Překlady)

Jak už název napovídá, tak zde nalezneme různé překlady (např. „R.U.R.“ od K. Čapka přeložené do angličtiny).

- **Jokes and games** (Legrace a hry)

Oddechová část je rozdělena do několika částí, k vyzkoušení jsou české osmisměrky, rébusy, ale ukázán je i akrostich nebo text složený z jednoslabičných slov (ukázka z knihy Fimfárum od J. Wericha).

- **Help on Czech** (Pomoc s češtinou)

Poslední a nejužitečnější informací je „Kam se obrátit v případě nejasností s češtinou?“, odpověď je velmi jednoduchá, protože zájemci jsou odkazováni na Ústav pro jazyk český.

3.3.2 International Association of Teachers of Czech

International Association of Teachers of Czech (IATC)²⁵ neboli Mezinárodní asociace učitelů češtiny je vědeckou neziskovou organizací podporující český jazyk a

²⁵ *International Association of Teachers of Czech* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://czechlanguageassociation.tumblr.com/#25432907187>

českou kulturu. Protože se jedná o mezinárodní organizaci, tak je webová stránka v anglickém jazyce. Hlavním cílem IATC není pouze udržet v zahraničí češtinu v podvědomí lidí. Za tímto účelem jsou pořádány workshopy, semináře, konference, které spojují zahraniční učitele češtiny, ale snaží se obnovovat a stále zlepšovat materiály určené k výuce češtiny. Organizace má 200 členů z devíti zemí světa (např. České republiky, Spojené státy americké, Kanada, Japonsko). Členství je nabízeno komukoliv za symbolický roční poplatek.

Velmi zajímavá je záložka, kde jsou uvedena místa nabízející studium češtiny. Severní Amerika podle stránek nabízí výuku češtiny na sedmnácti univerzitách, Spojené království nabízí univerzit pět. Ke studiu češtiny jsou také vhodné jednosemestrální výjezdy nebo letní programy spojené s výukou češtiny. Co se České republiky týká, tak nejvíce možností nabízí Praha a za ní další města jako je Brno, Olomouc, Ostrava, Plzeň. Jihočeská univerzita i přes fakt, že každý rok organizuje Letní školu slovanských studií zaměřenou na češtinu, není mezi nabízenými letními programy.

Asociace na svých internetových stránkách uvádí odkazy užitečné ve výuce češtiny. Jedná se například o An outline of Czech grammar (Nástin české gramatiky), On-line Czech literary anthology (On-line česká literární antologie) či výše uvedenou stránku The Czech language (Český jazyk).

Dvakrát do roka je vydáván zpravodaj nazvaný Czech Language News neboli Novinky v českém jazyce, který informuje o novinkách ve zlepšování výuky češtiny a o hodnocení učebnic.

3.3.3 Čeština ve světě

Internetový blog nazvaný Čeština ve světě²⁶ najdeme na webové stránce <http://ucimecesky.wordpress.com/>. Tématem blogu je cokoliv, co se týká výuky češtiny pro cizince. Zmínka je zde o elektronickém časopise „Krajiny češtiny“, který je podporován Programem podpory českého kulturního dědictví v zahraničí, také je nám předložen seznam o české literatuře, která byla součástí francouzských publikací, nebo si můžeme přečíst fejeton.

Součástí je seznam zahraničních lektorátů a soupis zemí, kde působí čeští učitelé (podrobnější informace jsou uvedeny v kapitole 4.2 Výuka v zahraničí).

²⁶ Čeština ve světě [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://ucimecesky.wordpress.com/>

3.3.4 Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ)²⁷ je určena jak už sám název napovídá učitelům. Členství je sice podmíněno zaplacením ročního poplatku, který činí 300,- Kč, ale součástí jsou výhody jako bezplatná účast na seminářích, novinky ze světa českého jazyka či možnost podílet se na Sborníku AUČCJ. Asociace informuje o volných místech, nabízí přístup do knihovny a pořádá projekty např. Česky s přehledem, kdy účelem projektu bylo zajistit jazykovou integraci azylantům.

3.3.5 Czech for Foreigners

Czech for Foreigners (Čeština pro cizince)²⁸ nám nabízí informace pro cizince a pro zkoušející. Cizinci si můžou vyzkoušet online test nanečisto a také získají např. přehled o termínech a místech, kde lze vykonat zkoušku pro udělení státního občanství České republiky. Zkoušející mají na stránce uložené dokumenty ke stažení, k přihlášení na školení a informace k průběhu a konání zkoušek.

Modelová zkouška je složena ze tří částí: čtení s porozuměním, poslech s porozuměním a psaní. K procvičení na zkoušku je volně ke stažení brožura s modelovou verzí zkoušky.

²⁷ *Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/>

²⁸ *Čeština pro cizince* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://cestina-pro-cizince.cz/>

4 Výuka češtiny

Obecně o výuce cizích jazyků lze říci, že je zaměřená na žáky a učitel hraje roli poradce, který je vždy připraven pomoci studentům při nejasnostech. Tento koncept je označován jako konstruktivistický. V současné době se pro zkvalitnění výuky používají různé vědecké poznatky např. z neurolingvistiky, ale nabízeny jsou i hodiny, které vede rodilý mluvčí daného jazyka, v tomhle případě Čech. Výuka jazyka není omezena časovým úsekem, protože se bude stále objevovat něco nového, čemu se člověk přiučí, můžeme ji chápat jako celoživotní proces.²⁹

4.1 Metody ve výuce cizích jazyků

Počátky metodologie sahají až do starého Říma, kdy byla pro výuku řečtiny, jenž byla pro obyvatelstvo cizím jazykem, používána přímá metoda, kdy učitelé rozmlouvali se žáky.³⁰ V průběhu několika staletí vznikaly různé metody, některé se neuplatnily a jiné jsou užívané dodnes. Obecné rozdělení metod je velmi složité z toho důvodu, že každý pedagog zabývající se metodologií je klasifikuje jinak, např. M. West uvádí čtecí metodu jako součást metody přímé, ale W. M. Riversová je rozčleňuje na dvě samostatné jednotky.³¹ Choděra ve své Didaktice cizích jazyků rozděluje a stručně charakterizuje několik metod.³²

Název	Původ	Preference	Globální zařazení	Využití
Gramaticko-překladová	Německo	jazykový systém před jeho fungováním, recepce	nepřímá	školy všech stupňů
Zprostředkovací	Německo	vyváženost s akcentem na fungování, recepce i produkce	elektická (=smíšená)	školy všech stupňů

²⁹ Věra Janíková, 2011, str. 9-10

³⁰ Radomír Choděra, 2013, str. 111

³¹ Tamtéž, str. 94

³² Tamtéž, str. 105-106

Audio-lingvální	USA	respektování specifík mateřského jazyka, dril, produkce	přímá	intenzivní kurzy pro dospělé
Audiovizuální	Francie	strukturální modely mluveného jazyka, běžné denní situace, audiovizuálie, produkce	přímá	intenzivní kurzy pro dospělé
Sugestopedická	Bulharsko	neuvědomované procesy, infantilizace, potlačení inhibičních bariér, využití hudby, produkce	přímá	intenzivní kurzy pro dospělé
Uvědoměle praktická	Rusko	spojení pravidel s činnostmi, postup od teorie k praxi, recepce i produkce	elektická (=smíšená)	školy všech stupňů
Komunikativní	Velká Británie	fungování jazyka před jeho systémem, produkce	přímá	univerzální (školy i kurzy)

Tabulka č. 2 – Rozdělení a charakterizace metod

V této části se budeme věnovat metodám³³, které jsou zmíněné níže ve výuce češtiny jako cizího jazyka na zahraničních univerzitách.

- **Přímá metoda**

Přímá metoda se na jedné straně zaměřuje na mluvený jazyk, jazykový cit, praxi, indukci a na straně druhé se vyhýbá a zakazuje překlady, protože se snaží, aby si jedinec osvojil nový cizí jazyk podobným způsobem, jako si osvojil jazyk mateřský. Ve výuce je velmi důležitá názornost a absence rodného jazyka.

³³ Radomír Choděra, 2013, str. 91-120

- **Komunikativní metoda**

Tato metoda byla vyhlášena Radou Evropy za nejvhodnější metodu určenou pro výuku cizích jazyků. Velký důraz je kladen na žáky a jejich komunikaci v cizím jazyce, přesněji na schopnost dorozumění se s ostatními. Během vyučování se jazyk procvičuje např. scénkami z reálného života, dialogem, skupinovou diskuzí.

- **Gramaticko -překladová metoda**

Gramaticko- překladová metoda jak už název napovídá je založena na gramatickém systému a na překladech. Žáci překládají věty z mateřského jazyka do jazyka cizího a zároveň si upevňují, v průběhu překladu, gramatická pravidla a trénují čtení.

- **Dril**

Metoda drilu si zakládá na opakování, které se postupem času zmechanizuje a žák si naučenou látku procvičí prakticky, pokud se objeví chyby, tak se žák vrací zpět k nácviku, dokud nepřestane chybovat. Nejčastější využití drilu je při výuce gramatiky a při rozšiřování slovní zásoby.

4.2 Výuka v zahraničí

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2011 až 2015 se rozděluje na dvě části a to na Krajský vzdělávací program a na Lektoráty českého jazyka a literatury. Do zahraničí jsou vysíláni lektori a učitelé za účelem šíření a seznámení ostatních států s českým jazykem a kulturou. Webové stránky Domu zahraniční spolupráce informují o současné situaci: „*V aktuálním roce 2013/14 je otevřeno ve 25 zemích čtyř kontinentů (Evropa, Asie, Afrika, Amerika) celkem 46 lektorátů a ke krajským komunitám do zahraničí je vysláno celkem 13 učitelů, a sice do Evropy, Jižní i Severní Ameriky a Austrálie.*“³⁴

³⁴ Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori) [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>

- **Krajanský vzdělávací program³⁵**

Vybraní učitelé jsou posíláni do zahraničí každý rok za účelem organizování čtyřtýdenních kurzů českého jazyka pro krajanů a kurzů trvajících dva týdny, které jsou zaměřené pro vyučující z řad krajanů. Učitelé působí v Chorvatsku, Srbsku, Rumunsku, Rusku, Ukrajině, Argentíně, Brazílii, USA a Austrálii.

- **Lektorát českého jazyka a literatury³⁶**

Lektorát českého jazyka a literatury funguje na základě smluvního závazku mezi Českou republikou a jiným partnerským státem. Lektor na místě předává studentům vysokých škol informace a znalosti o naší zemi, české kultuře, jazyce a literatuře. Česká republika má mnoho partnerských zemí, kde má své lektoráty.

- **Belgie:** Brusel (UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES), Gent (UNIVERSITEIT GENT)
- **Bosna a Hercegovina:** Banja Luka (UNIVERZITET U BANJOJ LUCI), Sarajevo (UNIVERZITET U SARAJEVU)
- **Bulharsko:** Sofie (SOFIJSKI UNIVERSITET SV. K. OHRIDSKI)
- **Čína:** Peking (BEIJING FOREIGN STUDIES UNIVERSITY)
- **Egypt:** Káhira (AIN SHAMS UNIVERSITY)
- **Francie:** Aix-en-Provence (UNIVERSITÉ DE PROVENCE), Dijon (UNIVERSITÉ DE DIJON), Nancy (UNIVERSITÉ DE LORRAINE), Nîmes (LYCÉE A. DAUDET), Paříž-INALCO (INSTITUT NATIONAL DES LANGUES ET CIVILISATIONS ORIENTALES, CLICHY), Paříž- Sorbonna (UNIVERSITÉ PARIS-SORBONNE), Rennes (UNIVERSITÉ RENNES II)
- **Gruzie:** Tbilisi (TBILISI STATE UNIVERSITY OF ECONOMIC RELATIONS)
- **Chorvatsko:** Záhřeb (SVEUČILISTE U ZAGREBU)
- **Indie:** New Delhi (UNIVERSITY OF DELHI)

³⁵ *Učitelé u krajanů*[online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/obecne-informace-ucitele-u-krajanu/>

³⁶ *Lektoráty*[online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/prehled-lektoratu-a-lektoru/>

- **Itálie:** Benátky (UNIVERSITA CA' FOSCARI VENEZIA), Neapol (UNIVERSITA DEGLI STUDI DI NAPOLI L'ORIENTALE), Padova (UNIVERSITA DEGLI STUDI DI PADOVA), Udine (UNIVERSITA UDINE)
- **Izrael:** Tel Aviv (UNIVERSITY OF TEL AVIV)
- **Mad'arsko:** Budapešť (UNIVERSITY BUDAPEST), Piliscsaba (UNIVERSITY PETER PÁZMÁNY)
- **Makedonie:** Skopje (UNIVERZITET KIRIL I METODIJ)
- **Německo:** Bonn (UNIVERSITÄT BONN), Budyšin (RĚČNÝ CENTRUM WITAJ), Lipsko (UNIVERSITÄT LEIPZIK)
- **Polsko:** Katowice (UNIWERSYTET ŚLASKI), Krakov (UNIWERSYTET JAGIELLONSKI), Opole (UNIWERSYTET OPOLSKI), Poznaň (UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA), Varšava (UNIWERSYTET WARSZAWSKI), Vratislav (UNIWERSYTET WROCLAWSKI)
- **Portugalsko:** Lisabon (UNIVERSIDADE DE LISBOA)
- **Rakousko:** Vídeň (UNIVERSITÄT WIEN)
- **Rumunsko:** Bukurešť (UNIVERSITATEA DIN BUCURESTI)
- **Ruská federace:** Jekatěrinburg (USU a UPI JEKATĚRINBURG), Moskva (MOSKÓVSKIJ GOSUDÁRSTVENNYJ UNIVERSITÉT LOMONOSOVA), Sankt Petěrburg (MOSKÓVSKIJ SANKT-PETERBURG)
- **Slovinsko:** Lublaň (UNIVERZA V LJUBLJANI)
- **Srbsko:** Bělehrad (UNIVERZITET U BEOGRAD)
- **Španělsko:** Madrid (UNIVERSIDAD COMPLUTENSE DE MADRID), Santiago de Compostela (UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA)
- **Ukrajina:** Užhorod (UŽHORODSKÁ NÁRODNÍ UNIVERZITA)
- **USA:** Nebraska-Lincoln (UNIVERSITY OF NEBRASKA-LINCOLN)
- **Velká Británie:** Glasgow (UNIVERSITY OF GLASGOW)

Oslovila jsem celkem dvanáct univerzit v Anglii, Americe, Polsku a Itálii. Odpověď mi přišla pouze od poloviny dotázaných, tedy šesti vysokých škol, kde se

vyučuje čeština jako cizí jazyk. Zajímala jsem se o používané učebnice češtiny, podle kterých jsou studenti v zahraničí vyučováni a o preferované metody výuky.

- **Indiana University**

Pro získání informací jsem kontaktovala Dr. Bronislavu Volkovou, která pracovala na Katedře Slovanských jazyků a literatury v Indiana University třicet let a ke svému vyučování používala celou řadu učebnic. Paní doktorce se více osvědčily učebnice orientované na gramatiku než učebnice zaměřené na obecnou češtinu, pracovala s učebnicí od Karen von Kunes a také používala učebnici Čeština pro cizince, která vznikla v Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze. V současné době je čeština vyučována Cragem Cravensem, který používá učebnici Čeština hrou od Susan Kresin.

Metody ve výuce paní doktorky byly klasické. Přímá a komunikativní metoda se obecně na Indiana University neuplatnila. Pro začátečníky byla česká gramatika velmi náročná, ale ve vyšších ročnících byla zapojena do výuky překladová metoda, kdy studenti pracovali s texty, které jim byly blízké. Na nejvyšší úroveň se dostali pouze ambiciózní studenti, kteří překládali texty složitého charakteru a zajímali se i o kompozici. Studenti v 80. letech zvládali jazykovou výuku daleko jednodušeji než studenti v následujících letech.

- **Harvard University**

Odpovědi jsem získala od Veroniky Tuckerové, Ph.D., která vyučuje na Harvard University a ve své výuce používá jako základ Čeština hrou od Susan Kresin a k doplnění Czech Step by Step od Lídy Holé. Tyto učebnice jsou občas kombinovány s Contemporary Czech od Michaela Heima a s adaptovanou prózou od Lídy Holé.

Metody se liší podle stupně a zaměření studentů. Komunikační přístup je používán jako základ, ale paní doktorka Tuckerová se nevyhýbá ani stručnému vysvětlení české gramatiky v anglickém jazyce a drilu.

- **University of California**

Na University of California není čeština momentálně vyučována, protože nebyl dostatečný zájem ze strany studentů. Podle informací paní doktorky Susan Kresin byla čeština dříve vyučována podle její učebnice Čeština hrou a byly používány různé kombinace metod.

- **University of Chicago**

Pro první rok studia se používá učebnice od Lídy Holé *Čeština krok za krokem*, která nahradila dříve užívanou učebnici *Čeština hrou* od Susan Kresin. Druhý ročník pracuje s učebnicí *Chcete ještě lépe mluvit česky?* od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putze. Podle Daniela Pratta, který odpovídal na mé otázky, je nejlepší učebnicí pro komunikační metodu již výše zmíněná *Čeština krok za krokem* od Lídy Holé.

Nejpopulárnější metodou v americkém vzdělávání je komunikační metoda, kterou používá i University of Chicago. Studenti si zkoušejí a procvičují situace, které se často objevují v reálném životě např. návštěva v restauraci nebo u lékaře, dále překládají anglické věty do češtiny a čtou různé texty, ke kterým dostávají otázky na porozumění. Procvičována je i psaná forma českého jazyka a to v rámci psaní deníků nebo esejí.

- **University of Glasgow**

Začátečníci pracují pod vedením Dr. Kataríny Čermákové s učebnicí *New Czech Step by Step* od Lídy Holé a pokročili s druhým dílem té samé učebnice, ale často se jedná o kombinace i s jinými tituly jako je například *Čeština expres* od Lídy Holé a Pavly Bořilové, *Basic Czech* od Any Adamovičové a Dariny Ivanovové, *Communicative Czech* od Ivany Reškové a Magdaleny Pintarové, které doplňují nižší úroveň. Více pokročilí studenti používají na doplnění učebnice *Nebojte se češtiny* od Any Adamovičové, *Čeština pro život* od Aleny Nekovářové, *Čeština pro středně a více pokročilé* od Jany Bischofové.

Komunikační metoda v kombinaci s přímou metodou ve výuce češtiny na University of Glasgow převažuje. U gramatických cvičení, převážně u deklinací, se osvědčila drilová cvičení. Pokročilejší skupiny občas používají metodu dialektickou. Na sugestopedii a podobné metody není při hodinách čas.

- **Uniwersytet Jagielloński**

Komunikovala jsem s paní doktorkou Jitkou Lukášovou, která učí všechny úrovně podle SERR a materiálů používá mnoho. Více informací jsem bohužel nedostala a na mé další otázky už odpověď nepřišla.

4.3 Výuka v Českých Budějovicích

Cizinců, kteří mají zájem o výuku českého jazyka stále přibývá. Existuje velký výběr knih, které slouží k výuce češtiny jako cizího jazyka. Zajímalo mě, které učebnice patří mezi oblíbené mezi vyučujícími, a proto jsem rozeslala email jazykovým školám a živnostníkům, kteří nabízí výuku češtiny jako cizího jazyka v Českých Budějovicích. Dále mě zajímalo jak velký zájem je ze strany studentů a jestli všechny jazykové školy mají v akademickém roce 2013/2014 otevřené kurzy češtiny jako cizího jazyka. Seznam jazykových škol a živnostníků jsem našla na www.seznam.cz ve složce firmy.³⁷ Oslovila jsem emailem celkem dvacet jazykových škol a živnostníků, kteří uvádějí, že poskytují kurzy češtiny jako cizího jazyka. Odpovědí jsem získala celkem třináct. Kvůli nízkému, případně žádnému, zájmu ze strany studentů nejsou kurzy poskytovány u pěti dotázaných. U otevřených kurzů jsou nejčastěji používány učebnice New Czech Step by Step od Lídy Holé a Do you want to speak Czech? od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putze.

- **Jazykovka Petra**

Momentálně neposkytují žádné kurzy, protože nebyl zájem ze strany studentů.

- **Ing. Milada Macků**

Čeština se nevyučuje, protože po ní není poptávka.

- **Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky při VŠERS, o. p. s.**

Kurzy momentálně neprobíhají, ale jsou zde organizovány zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt (zájemci o zkoušku jsou z cca 92% Ukrajinci).

- **Lingo s.r.o.**

V jazykové škole nejsou kurzy poskytovány, ale z jakého důvodu bohužel nevím, protože více informací jsem nedostala.

³⁷ Jazykové školy České Budějovice. [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.firmy.cz/Remesla-a-sluzby/Vyukove-sluzby/Jazykove-skoly/kraj-jihocesky/ceske-budejovice>

- **Jazyková škola Jipka Budějovice**

Ačkoliv v akademickém roce 2013/2014 nejsou otevřeny kurzy z důvodu nízkého zájmu, učitelé při svých hodinách v minulosti pracovali s učebnicí New Czech Step by Step od Lídy Holé.

- **Mgr. Blanka Hladíková**

Paní magistra Hladíková se zabývá výukou češtiny ve firmách, kde jsou převážně němečtí studenti a používá učebnice Tschechisch Schritt für Schritt/ Czech Step by Step od Lídy Holé či Do you want to speak Czech? od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putze.

- **Polyglot**

Provozovány jsou individuální kurzy pro Němce a Rakušany a lektoři jazykové školy používají učebnici Tschechisch Schritt für Schritt od Lídy Holé.

- **SOPHIA, jazykové služby s.r.o.**

Objevuje se zde mezi studenty rozmanitější národnostní složení (Britové, Němci, Rakušané, Francouzi, Norové, Švýcaři), kteří jsou vyučováni pomocí Vítáme Vás od Věry Amorové, Communicative Czech od Ivany Reškové a Magdaleny Pintarové, Chcete mluvit česky? od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putzea a poslední používanou učebnicí je New Czech Step by Step od Lídy Holé.

- **Skřivánek s.r.o.**

Jazykovou školu navštěvuje především polská, ruská a vietnamská národnost a preferovány jsou individuální kurzy. Při výuce je použita publikace od Lídy Holé, Czech Express a New Czech Step by Step.

- **ASSET - Jazyková škola**

Většina studentů navštěvující tuto jazykovou školu je z Rakouska a výuka probíhá za pomoci učebnice Čeština pro život od Aleny Nekovářové.

- **Aslan**

Jazyková škola Aslan má otevřené kurzy v akademickém roce 2013/2014 jsou vyučované podle učebnice Czech Step by Step od Lídy Holé

- **Horizonty, s.r.o.**

Celkem tři kurzy otevřené v roce 2013/2014 jsou v zastoupení rakouských, německých a finských studentů, kteří se vzdělávají pomocí učebnic Czech Step by Step/ Tschechisch Schritt für Schritt od Lídy Holé, Easy Czech od Ondřeje Štindla a Chcete mluvit česky? od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putze

- **Střední odborná škola veterinární mechanizační a zahradnická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky**

Jazyková škola rozděluje kurzy podle zájemců, kdy pro úroveň A1 (většinou Ukrajinci, Vietnamci) používají příručku Čeština pro cizince od Karly Hronové a Milady Turzíkové a ostatním zájemcům (národnost Ruská, Ukrajinská a Slovenská), kteří se připravují na státní jazykovou zkoušku, jsou k dispozici cvičné verze jazykových zkoušek a další materiály lektorů.

4.4 Čeština pro cizince na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity

Ústav bohemistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity nabízí jazykové kurzy češtiny pro cizince, speciálně pro zahraniční studenty Jihočeské university, kteří zde studují v rámci programu Erasmus nebo Sokrates.

Nabízeny jsou celkem tři jazykové kurzy v průběhu akademického roku. Základní kurz českého jazyka rozvíjí jazykové kompetence a seznamuje studenty s českou kulturou. Vyučován je z velké části v anglickém jazyce a to v rozsahu dvou hodin týdně, student pro jeho absolvování musí splnit písemný test. Druhým nabízeným předmětem je Kurz českého jazyka pro pokročilé I, II, studenti navazují na své předchozí znalosti češtiny a procvičují konverzaci například na téma česká kultura, historie, politika a způsob života. Ačkoliv rozsah a ukončení kurzu je stejné jako v Základním kurzu českého jazyka, tak jedna změna se objevuje a tou je výuka nejen v angličtině, ale hlavně v češtině. Nabízen je také týdenní Intenzivní kurz českého

jazyka, který má připravit studenty na budoucí studium českého jazyka v následujícím semestru akademického roku. Kurz je vyučován v angličtině a časová dotace jsou čtyři hodiny denně.

Velmi přínosná je Letní škola slovanských studií, kterou zajišťuje taktéž Ústav bohemistiky. Jedná se o třítydenní kurz, který probíhá každý rok od konce srpna do poloviny září a je adresován studentům češtiny a slavistiky, ale také ostatním zájemcům o studium českého jazyka. Pravidelně se účastní cca 50 studentů a většina z nich jsou stipendisté, menšina samoplátci. Účastníci, kteří zde studují díky stipendiu, pochází převážně z Bulharska, Chorvatska, Itálie, Malty, Rakouska, Německa, Rumunska, Ruska, Slovinska a Velké Británie. Studenti, kteří si hradí Letní školu, jsou převážně z Německa a Japonska.

Účastníci jsou po vstupním testu rozřazeni podle jejich jazykových dovedností do tří skupin. Skupina A je určena pro začátečníky a má nejintenzivnější výuku a to buď v angličtině, nebo v němčině. Skupinu B navštěvují pokročilejší studenti a výuka je složena z jazykových kurzů a odpoledních volitelných seminářů (např. literatura, gramatika, konverzace). Poslední a nejpokročilejší kategorií je skupina s češtinou na úrovni C, studenti zde procvičují konverzaci a navštěvují semináře zaměřené na gramatiku a fonetiku.

Poplatek pro samoplátce za Letní školu je 1. 100 eur a v ceně je zahrnuto ubytování na koleji K4, stravování v menze, výlety a aktivity spojené s výukou českého jazyka a poznáváním kultury naší země. Ostatní účastníci jsou na Letní škole díky stipendiu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Letošní ročník Letní školy slovanských studií proběhne 18. 8. - 5. 9. 2014.³⁸

4.5 Centrum na podporu integrace cizinců

Centra rozmístěná ve většině krajských měst jsou otevřena díky Správě uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR a finanční podpoře z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Hlavním úmyslem je začlenit cizince z nečlenských zemí Evropské unie, kteří mají schválen dlouhodobý nebo trvalý pobyt, do našeho životního stylu, kultury a dále naučit je češtině.

Centrum na podporu integrace cizinců pro Jihočeský kraj³⁹ sídlí v Českých Budějovicích v ulici Kněžskodvorská 2296 a zdarma nabízí poradenské a informační

³⁸ *Čeština pro cizince* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://ub.ff.jcu.cz/cestina-pro-cizince>

³⁹ *Centrum na podporu integrace cizinců Jihočeský kraj* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz/JihoceskyKraj/JK.aspx#>

služby, právní poradenství, sociokulturní kurzy, kurzy zaměřené na počítačovou gramotnost na základní úrovni, umožňuje přístup k internetu a knihovně a hlavně nabízí kurzy českého jazyka.

Základní kurzy českého jazyka se trochu liší od výše uvedených kurzů, protože zájemci nemusí být předem přihlášení a kurzy jsou zdarma. Velice zajímavý je fakt, že zájemce může přijít pouze jednou a není zavázán k opakovanému docházení. Výuka je založena na dorozumění se na základní úrovni, čili cizinec si je schopný objednat jídlo v restauraci, nakoupit např. v samoobsluze, domluvit se s lékařem nebo s úředníky.

Intenzivní kurzy jsou určeny zájemcům, kteří už mají základní znalosti českého jazyka, ale i přesto do jednotlivých kurzů jsou rozřazeni učitelem. Počet míst je omezen pro patnáct studentů a docházka musí být pravidelná. Žáci se naučí komunikovat ve složitějších situacích (např. pracovní pohovor) a budou schopni složit jazykové zkoušky.

5 Učebnice

Učebnic určených pro cizince existuje nespočetně velké množství, některé jsou více používané a některé méně.

5.1 Četnost užívání učebnic

Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému (www.inkluzivniskola.cz) sestavil katalog učebnic. Seznam se dělí na učebnice češtiny pro dospělé a učebnice češtiny pro děti z jiné země. Součástí je i soupis učebnic určených pro děti s odlišným mateřským jazykem a také tipy na hry a aktivity, které mohou být součástí výuky.⁴⁰

- **Učebnice češtiny pro cizince**
 - Andrášová, H.; Podepřelová, A. a kol.: *Desetiminutovky čeština pro cizince*. Klett 2008.
 - Cvejnová, J.: *Česky, prosím*. Karolinum 2008.
 - Cvejnová, J. a kol.: *Připravte se s námi na zkoušku s českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR*. NÚV 2011.
 - Dobiáš, D.: *Mluvme česky. Let's Speak Czech*. Fragment 2010.
 - Froulíková, L.: *Zahrada českého jazyka*. Academia 2003.
 - Froulíková, L.: *Adam a Eva v Českém ráji*. Academia 2008.
 - Hádková, M.: *Čeština pro cizince a azylanty A1 až B2*. SOZE 2005. K této řadě jsou dostupné cvičebnice.
 - Holá, L.: *NEW Czech Step by Step*. Akropolis 2004.
 - Holá, L.: *Czech Express 1, 2*. Akropolis 2006.
 - Holá, L.: *Čeština Express 1, 2, 3*. Akropolis 2011.
 - Holá, L., Bořilová, P.: *Česky krok za krokem. (B1)*. Akropolis 2009.
 - Malá, Z.: *Česky krok za krokem 2 - Pracovní sešit lekce 1-10*. Akropolis 2012.
 - Hronová, K.: *Úvodní audiorální kurs češtiny pro výuku zahraničních studentů*. UJOP UK 1994.
 - Hronová, K., Turzík, M.: *Čeština pro cizince*. Fraus 1998.

⁴⁰ **Učebnice češtiny pro cizince** [online]. [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/ucebnice>

- Huková, Nguy Giang, Kocourek: *Čeština pro Vietnamce z klubu Hanoi*. 2010.
 - Kempná, H.: *Písanka pro zahraniční studenty*. UK 1988.
 - Matula, O.: *Český den – materiály pro učitele češtiny jako cizího jazyka*. Člověk v tísni, o.p.s., Praha 2007.
 - Nguyen Quyet Tien: *Jak se učit česky rychle a efektivně. 1. a 2. díl*. 2009.
 - Nekovářová, A.: *Čeština pro život 1, 2*. Akropolis 2006, 2012.
 - Nývltová, D. Pinková, J.: *Česky v Česku I, II (pro studenty se znalostí ruštiny)*. Akropolis 2008.
 - Rešková, I.; Pintarová, M.: *Communicative Czech. (Elementary, Intermediate)*. PhDr. Ivana Rešková 2004.
 - Sýkorová, B.; Davidová, H.: *Cvičebnice češtiny jako cizího jazyka*. Polyglot 2009.
 - Štindl, O.: *Easy Czech Elementary*. Akronym 2008.
 - Štindlová, B.: *Česky v Česku I/II*. Akropolis 2008.
 - Tomášová, M.; Pokorná, K.: *Učíme se česky - čeština jako druhý jazyk (E-learningová učebnice pro čínské děti)*. PedF UK, 2013.
- **Učebnice češtiny pro děti**
 - Dousková, J.; Štenclová K., Fraňková, L.: *Česky vesele a hezky*. Centa 2005.
 - Hanzová, M.: *Učíme se česky 1*. Pansofia.
 - Hrubá, J.: *Čeština pro děti cizinců*. MSD, spol.s.r.o, Brno 2004.
 - Kamiš, K.: *Učíme se česky 2*. Pansofia.
 - Kotyková, S.; Lejnarová, I.: *Čeština pro malé cizince 1/2*. Knižní klub, Praha 2005.
 - Svobodová, J.: *Učím se česky 1 (pracovní učebnice)*. Harry Putz, Liberec 2012.
 - Škodová, S.: *Domino. Český jazyk pro malé cizince 1, 2 (učebnice, pracovní sešit, metodika)*. Wolters Kluwer ČR, a. s. 2010, 2012.
 - Vojtkovská, P.: *Annjong hasejo, paní učitelko*. ZŠ Frýdek-Místek, 2008.

- **Další učebnice a publikace vhodné pro žáky s odlišným mateřským jazykem**
 - Bezděková, J.: *Učíme naše děti mluvit*. SEVT 2008.
 - Dvořák, J.: *Moje první kniha předškoláka a prvňáka*. Nakladatelství Svojtka 2006.
 - Kubátová, K.: *Přírodověda – pracovní sešit, 2. díl, pro 1. stupeň ZŠ praktické*. Parta.
 - Mrázková, D.: *Můj medvěd Flóra*. Baobab 2007.
 - Nováková, I.: *Zábavný pravopis*. Portál 2009.
 - Pavlová, J.; Pišlová, S.: *Barevná čeština (pro prvňáky – pátáky)*. SPN 2007.
 - Pávková, B.: *Logopedické pexeso a obrázkové čtení B - P - N - D - F - V - K*. Computer Press 2008.
 - Pokorná, V.: *Šimonovy pracovní listy*. Portál 2007.
 - Přikrylová, M.: *Barevné kamínky – Co vidíš, co slyšíš, co dovedeš: Můj domov*. Fortuna 2002.
 - Rufertová, H.: *Poznávej lidi a život v zemi, v níž žiješ*. Fortuna 2002.
 - Schrimpfová, J. M.: *Můj první slovník českého jazyka*. Fraus 2008.
 - Šup, R.: *Učíme se číst s porozuměním*. SEVT 1995.
 - *Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I. (pro 2. a 3.r.)*. Tobiaš.
 - Zelinková, O.: *Cvičení pro dyslektiky I.-VI. - Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek*.
 - *Série pracovních listů na český jazyk (6.-9. ročník)*. Nakladatelství Septima.
 - Časopis *Mateřídouška* (skládačky, detektiv Vrťapka)
 - Časopis *Čtyřlístek*
- **Hry a aktivity do hodin**
 - Andrášová, H., Podepřelová, A. a kol: *Na cestě za češtinou*. Klett 2008.
 - Čechová, M., Oliva, K., Nejedlý, P.: *Hrátky s češtinou*. SPN 2007.
 - Gato, M.: *150 nejlepších her pro děti i dospělé, ke kterým nepotřebujete vůbec nic*.
 - Hancock, M.: *Pronunciation Games*. Macmillan Publisher 1991.
 - Hanšpachová, J., Řandová, Z.: *Angličtina plná her*. Portál.

- Hess, N.: *Teaching Large Multilevel Classes*. Cambridge University Press, 2001.
- *Hrátky s češtinou*. MC Nakladatelství Brno.
- Malá, Z.: *Hry a aktivity pro výuku češtiny pro cizince*. Lingea Ludus, 2009.
- Pavelka, R.: *61 nejlepších her uvnitř*. MC nakladatelství
- Pišlová, S.: *Jazykové hry*. Fortuna 2008.
- Rinvoluceri, M.: *Grammar Games*. Cambridge University Press 2008.
- Víška, V., Nováková, L.: *Čeština nás baví*. Triton 2005.
- Warner, P.: *6x25 her rozvíjejících schopnosti a dovednosti dítěte*. Portál

Webová stránka nazvaná Čeština ve světě (<http://ucimecesky.wordpress.com/>) je blogem, který provedl průzkum zaměřený na užití učebních materiálů lektorů českého jazyka a literatury. Výsledek byl zveřejněn 4. srpna 2009 a byl následující⁴¹ :

1. Nekovářová, A.: *Čeština pro život*. Praha, Akropolis 2006.
→doporučeno 22 lektory
 2. Rešková, I. – Pintarová, M.: *Communicative Czech*. Praha, Ivana Rešková 2005.
→doporučeno 20 lektory
 3. Bischofová, J. a kol.: *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha, Karolinum 2005.
→doporučeno 14 lektory
 4. Holá, L.: *New Czech Step by Step*. Praha, Akropolis 2005.
→doporučeno 13 lektory
 5. Andrášová, H. – Podepřelová, A. a kol.: *Na cestě za češtinou*. Praha, Klett 2008.
- Adamovičová, A.: *Nebojte se češtiny. Konverzace pro středně pokročilé*. Praha, Karolinum 2007.

⁴¹ Žebříček oblíbených učebních materiálů lektorů ČJL v zahraničí [online]. [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://ucimecesky.wordpress.com/2009/08/04/zebricek-oblíbených-ucebních-materialu-lektoru-cjl-v-zahranici/>

Roubalová, E.: *Učíme se česky*. Praha, Karolinum 2005.

→doporučeno 7 lektory

6. Froulíková, L.: *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha, Academia 2008.

Adamovičová, A. – Ivanovová, D.: *Basic Czech I, II*. Praha, Karolinum 1997.

→doporučeno 6 lektory

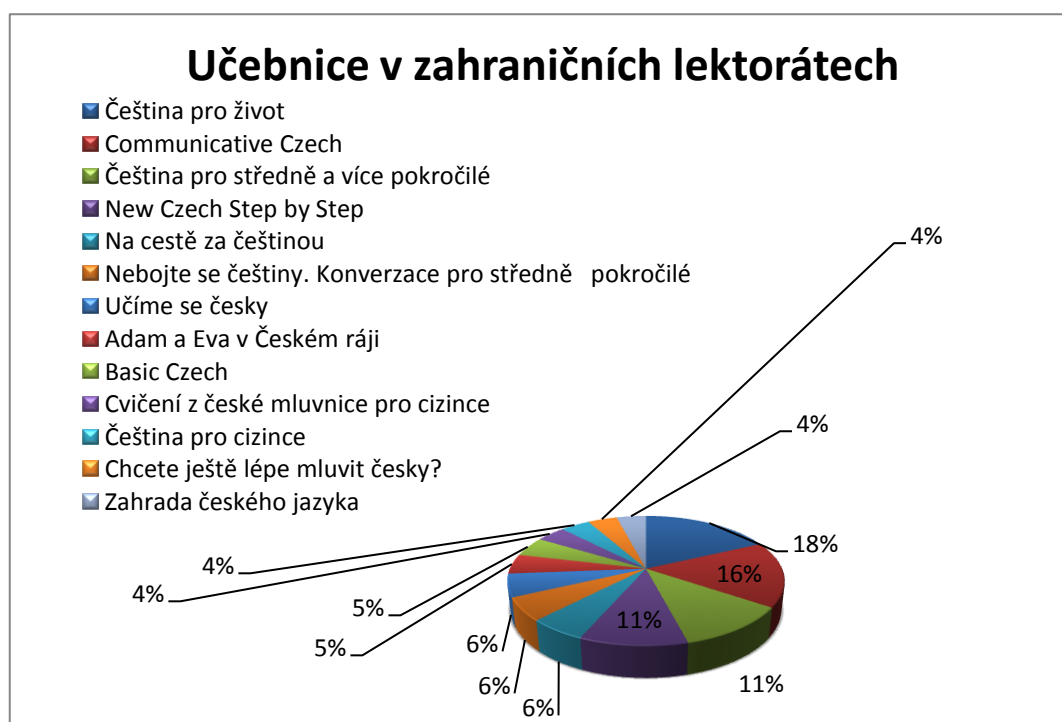
7. Trnková, A.: *Cvičení z české mluvnice pro cizince*. Praha, ISV 1998.

Hronová, K. – Turzíková, M.: *Čeština pro cizince*. Plzeň, Fraus 1993.

Čechová, E. – Remediosová, H. – Putz, H.: *Chcete ještě lépe mluvit česky?* Liberec, Harry Putz 2005.

Froulíková, L.: *Zahrada českého jazyka*. Praha, Kosmas 2002.

→doporučeno 5 lektory

Obrázek č. 1–Učebnice v zahraničních lektorátech

Podle mého průzkumu na zahraničních univerzitách je nejčastěji používána učebnice *Čeština hrou* a *New Czech Step by Step*, ostatní učebnice se na více univerzitách při výuce češtiny neopakují. Pořadí je následující:

1. Kresin, S.: *Čeština hrou*. The McGraw-Hill Companies, Inc 1999.
→4 univerzity

2. Holá, L.: *New Czech Step by Step*. Praha, Akropolis 2005.
→3 univerzity

3. Hronová, K. – Turzíková, M.: *Čeština pro cizince*. Plzeň, Fraus 1993.

Adamovičová, A. – Ivanovová, D.: *Basic Czech I, II*. Praha, Karolinum 1997.

Nekovářová, A.: *Čeština pro život*. Praha, Akropolis 2006.

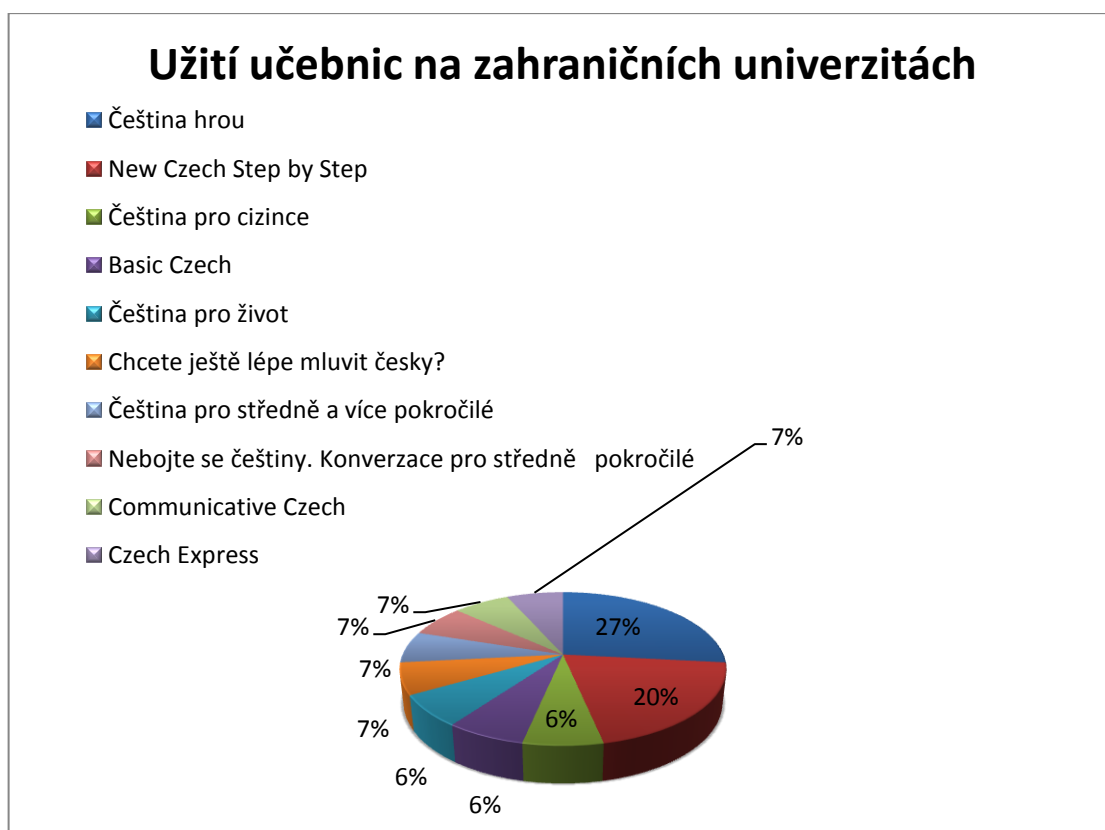
Čechová, E. – Remediosová, H. – Putz, H.: *Chcete ještě lépe mluvit česky?* Liberec, Harry Putz 2005.

Bischofová, J. a kol.: *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha, Karolinum 2005.

Rešková, I. – Pintarová, M.: *Communicative Czech*. Praha, Ivana Rešková 2005.

Adamovičová, A.: *Nebojte se češtiny. Konverzace pro středně pokročilé*. Praha, Karolinum 2007.

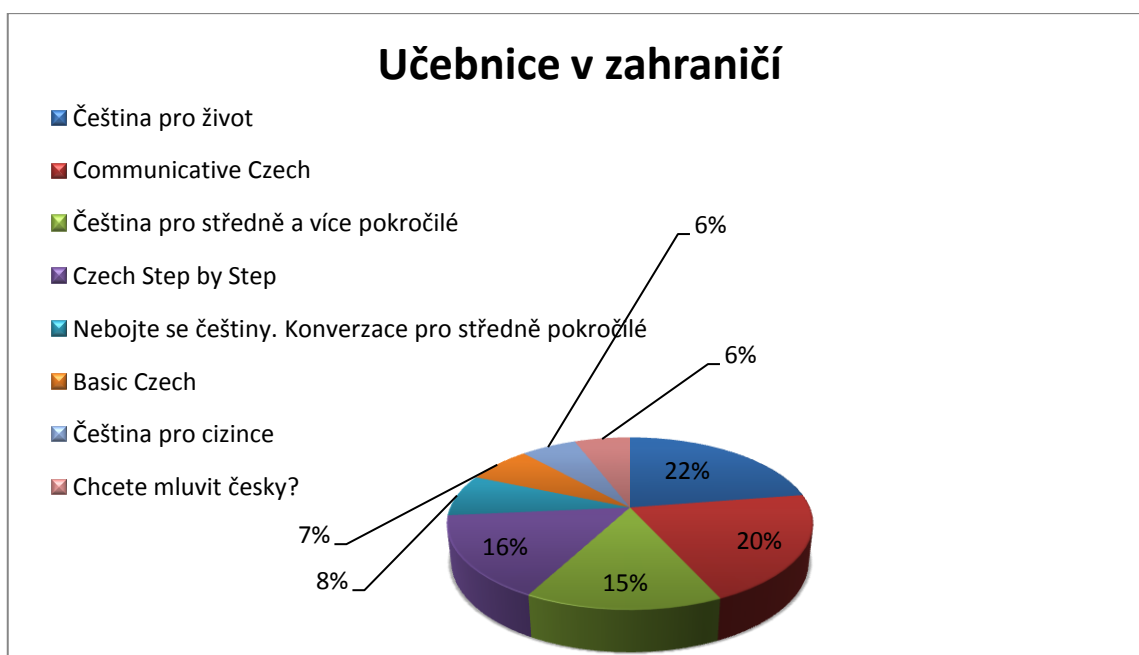
Holá, L.–Bořilová, P.: *Czech Express 1, 2*. Praha, Akropolis 2004.
→1 univerzita

Obrázek č. 2–Užití učebnic na zahraničních univerzitách

Níže uvedený obrázek znázorňuje učebnice, které jsou používány jak na zahraničních univerzitách, které jsem oslovila, tak na lektorátech, kde byl výzkum proveden blogem Čeština ve světě. Chtěla bych upozornit na spojení dvou knih do jednoho názvu. Spojila jsem pro jednodušší znázornění New Czech Step by Step a Czech Step by Step pod jeden společný název Czech Step by Step.

Z obrázku nazvaného „Učebnice v zahraničí“ vyplývá, že nejužívanější publikací je Čeština pro život od A. Nekovářové, dále Communicative Czech od I. Reškové a M. Pintarové a následující pomyslné třetí místo patří učebnici Czech Step by Step od L. Holé, která je od místa čtvrtého oddělena velmi malým rozdílem.

Obrázek č. 3–Učebnice v zahraničí

Podíváme-li se na výběr učebnic lektorů v Českých Budějovicích, zjistíme, že Čeština krok za krokem a Čeština expres jsou na předních příčkách. Pořadí učebnic podle užití je níže uvedené a znázorněné v obrázku.

1. Holá, L.: *Czech Step by Step*. Praha, Fragment 2000.

→4 lektoři

2. Holá, L.: *New Czech Step by Step*. Praha, Akropolis 2005.

Čechová, E.– Trabelsiová, H.–Putz, H.: *Chcete mluvit česky?* Liberec, Harry Putz 1995.

→3 lektoři

3. Holá, L.–Bořilová, P.: *Czech Express 1, 2*. Praha, Akropolis 2004

Nekovářová, A.: *Čeština pro život*. Praha, Akropolis 2006.

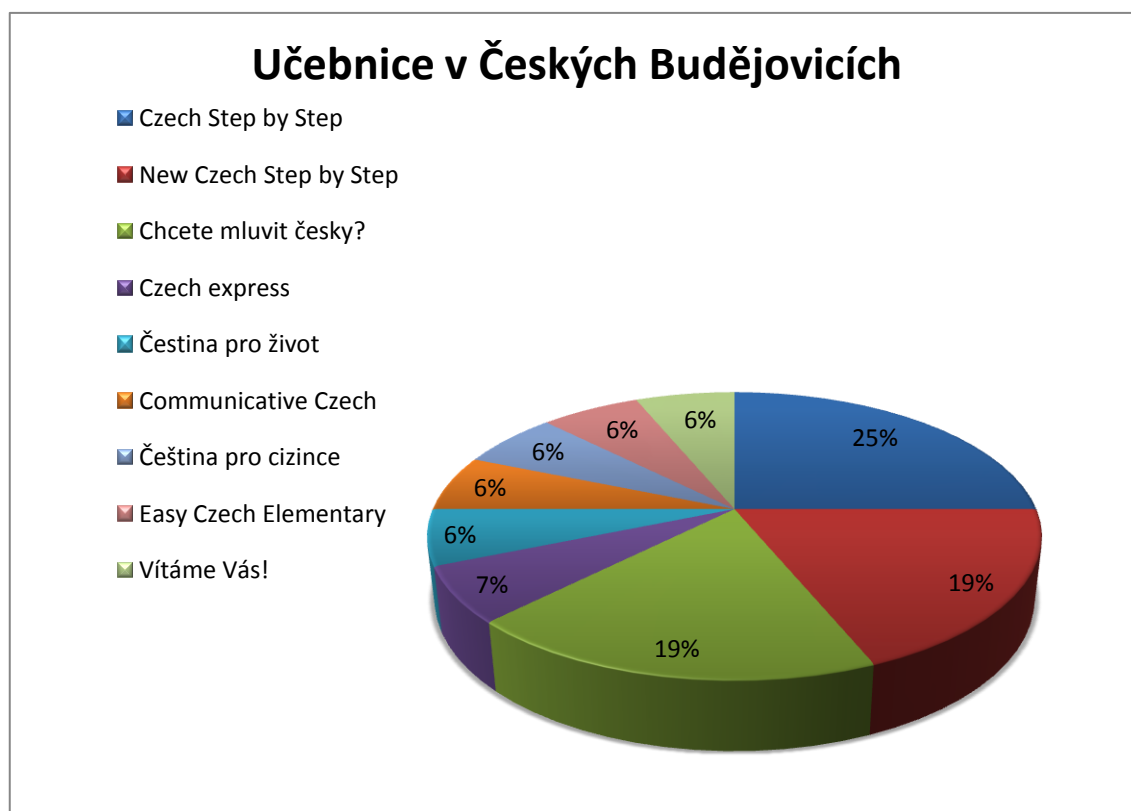
Rešková, I. – Pintarová, M.: *Communicative Czech*. Praha, Ivana Rešková 2005.

Hronová, K. – Turzíkova, M.: *Čeština pro cizince*. Plzeň, Fraus 1993.

Štindl, O.: *Easy Czech Elementary*. Praha, Akronym 2013.

Amorová, V.: *Vítáme Vás!*. Heuber 1994.

→1 lektor

Obrázek č. 4– Učebnice v Českých Budějovicích

5.2 Vlastní průzkum

5.2.1 Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?

Učebnice *Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?*⁴² určená pro anglicky mluvící začátečníky je založená na komunikativní metodě. Autoři, E. Čechová, H. Trabelsiová, H. Putz, chtějí uživatele učebnice připravit na používání jazyka ve všech sférách sociálního života (obchody, restaurace, úřady, železniční stanice, letiště atd.). Celá slovní zásoba a gramatika je napsaná nejen česky, ale je přeložená i do angličtiny.

Učebnice má úvodní lekci složenou z obrázků, díky které jsou studenti seznámeni se základní slovní zásobou, například pozdravení, seznámení, moje rodina, základní číslovky. Na konci publikace je k dispozici slovníček frází, správné řešení úloh a přehledné shrnutí celé gramatiky, která se objevuje v jednotlivých lekcích. Každá lekce začíná seznamem slovíček, následuje gramatika, procvičování, čtení a končí mluvním cvičením. Jaká mluvnická pravidla se studenti učí v jednotlivých lekcích je popsáno níže.

⁴² Elga Čechová et al., 1995

- **Lekce 1**

Lekce 1 opakuje pozdrav „Dobrý den“ z lekce úvodní a tím se liší od ostatních lekcí, které začínají rovnou gramatikou.

Gramatika této lekce je zaměřená na sloveso být (jsem, nejsem atd.), na základní otázky (Co je to? Co je tam? Kde je to? Jaký je to?) a jejich odpovědi. Další gramatikou jsou ukazovací zájmena a přídavná jména (tvrdá a měkká).

- **Lekce 2**

Lekci uvádí gramatika zaměřená na mluvnický pád lokál neboli pád umístění (Kde? v obchodě, ve škole, na fakultě) a akuzativ neboli předmětný pád (Koho? Co?). Součástí gramatiky jsou přivlastňovací zájmena a časování sloves zakončených v 1. os. sg. na -ám, -uji/-uju.

- **Lekce 3**

Studenti se učí počítat (od jedné do sta), časovat slovesa končící v 1. os. sg. na -ím, -u a také tvoří osobní zájmena v akuzativu (já-mě, ty-tě atd.).

- **Lekce 4**

Výuka dnů v týdnu, vidu dokonavého a nedokonavého, genitivu neboli přivlastňovacího pádu (např. do obchodu, do okna), modálních sloves (muset, chtít, smět, moct, umět, mám něco udělat) a instrumentálu, pádu způsobového (s přítelem, s taškou)

- **Lekce 5**

Nástavba číslovek z lekce 3 (dvacet jedna až tisíc), rozšíření genitivu a akuzativu o předložky, které se s těmito pády váží (u, vedle, blízko, kolem + genitiv; na + akuzativ), seznam příslovcí místa (např. vzadu, dole, uprostřed) a rozdílnost ve významu u sloves vědět a dozvědět se. Vysvětlují se zde neurčitá a záporná zájmena a adverbia (např. kdo, odkud, některý, nikdy, žádný) a setkáváme se zde s tvořením futura od dokonavých sloves pomocí předpony (např. podívám se, skončím, zopakuju), nebo změnou kořene a přípony (např. obléknu se, uklidím, zůstanu, prodám)

- **Lekce 6**

Číslovky od tisíce do nekonečna jsou první gramatikou, která se objevuje v šesté lekci. Další teorií je používání přivlastňovacího zájmena *svůj* v singuláru a plurálu u rodu ženského, mužského (životného a neživotného) a středního. Dalším oddílem, který navazuje na znalosti předchozích lekcí je vytvoření plurálu v nominativu a akuzativu u podstatných jmen, přídavných jmen a zájmen. Představena je i další forma budoucnosti a to imperfektní futurum (např.

budu studovat, nebudu kouřit). Posledním gramatickým jevem je používání spojky *když* ve dvou významech. Prvním je použití *když* ve smyslu jestliže (např. Když budu mít čas, přijdu.) a druhým je použití *když* v časových větách (např. Když jsem nemocný, nemůžu studovat.).

- **Lekce 7**

Výuka zaměřená na dativ (pád adresáta) se nejdříve zaměřuje na osobní zájmena a na slovesa, která se váží s dativem (např. blahopřát, věřit, porozumět). V další části je vysvětleno skloňování podstatných jmen v dativu pomocí měkkých a tvrdých konsonantů (např. pánovi, muži). Préteritum (např. byl jsem, nedělali jsme) a kondicionál (koupil by sis, dívali bychom se) je dalším gramatickým úsekem této lekce.

- **Lekce 8**

Pokračuje se s genitivem v singuláru, který se váže s předložkami (např. u, z, kolem) a se slovesy (např. bát se, zeptat se, zúčastnit se). Každodenní součástí našeho života jsou peníze, a proto se zde studenti nenaučí pouze otázku „Kolik to stojí?“, ale naučí se také odpovědět (např. Stojí to sto jedna korun). Důležitá jsou zde slovíčka zaměřená na jednotky hmotnosti a celkově množství (např. čtvrt, málo, hodně, dost, kousek, balíček). Studenti mají v osmé lekci dostatek znalostí na to, aby se naučili používat přídavná jména a příslovce v komparativu (menší, méně) a v superlativu (největší, nejvíce).

- **Lekce 9**

Lekce 9 navazuje na předchozí lekci a doplňuje předchozí znalosti genitivu singuláru o genitiv plurálu (např. pánů, mužů) a genitiv zájmen (např. mě, jí, vás).

- **Lekce 10**

Výuka instrumentálu (pádu způsobu) je zaměřená na singulár a předložky typu *s/se*, *před*, *nad*, *pod* atd., které jsou pro tento pád charakteristické. Studenti se učí rozlišovat význam sloves např. lehnout si (pf.)/lehat si (impf.) a ležet, kdy v prvním případě se dotyčný chystá ulehnout do postele a ve druhém už v posteli leží. Probíraná jsou slovesa pohybu a rozdíly u nedokonavých sloves. Celá desátá lekce je zaměřena na problematiku času, ať už se jedná o odpověď na otázku „Kolik je hodin?“ a s ní spojená znalost řadových číslovek nebo odpověď na otázku „Kdy?“ (např. odpověď: o víkendu, v sobotu, od středy) či znalost měsíců (např. březen, červen, prosinec) a dat (např. 3.2. = třetího února).

- **Lekce 11**

Jedenáctá část publikace pojednává o pádu oslovení, vokativu (např. Marie!, kolego!), o imperativu (např. kupuj!, vezměte!, dělejme!) a instrumentálu zájmen (např. mnou, námi, jimi).

- **Lekce 12**

Tento oddíl na první pohled ihned zaujme, protože předpony (např. při-, pro-, pře-) jsou znázorněny graficky a tím usnadňují studentům zapamatování. Následující gramatikou je lokál singuláru (např. o muži, o pánovi), osobních zájmen (např. o tobě, o něm, o nás), předložky (např. na, v, po) a slovesa (např. mluvit o, zklamat se v, záležet na) vázající se k pádu umístění.

- **Lekce 13**

Na předchozí lekci týkající se lokálu singuláru navazuje lokál plurálu (např. pánech, mužích), další gramatikou jsou násobné číslovky (např. jednou, třikrát) a spojka *aby*, která se mění podle osoby (např. abych já, abyste vy).

- **Lekce 14**

Dativ plurálu (např. pánům, mužům), deklinace číslovek a časové spojky jsou tématem předposlední části učebnice. Deklinace je vysvětlena tabulkou, která skloňuje číslovky dva (G: dvou), tři (G: tří), čtyři (G: čtyř) a skupinu označující číslovky pět až devadesát devět (G: pěti). Časové spojky (např. když, kdykoliv, zatímco, pokud) jsou užity ve větách (např. Zatímco ty budeš v kanceláři, já půjdu nakoupit.)

- **Lekce 15**

Poslední lekce vysvětluje instrumentál plurálu (např. pány, muži) a tím uzavírá mluvnickou kategorii pádu. Vysvětleno je i nepravidelné skloňování substantiv kolega, centrum a muzeum. Substantivum kolega se skloňuje podle dvou vzorů a to pán a žena. Centrum a muzeum jsou cizí slova, která mají nepravidelná skloňování (např. centrum se skloňuje podle vzoru město, ale v nominativu a akuzativu zůstává zakončení na –um).

Texty v jednotlivých lekcích jsou následovné: Pokoj; Pan Kubát a jeho rodina; Pan Smith a jeho rodina; Můj den; Co dělají?; Pojedu do Prahy; Pojedeš taky do Prahy?; V Praze; Na náměstí; Návštěva; Kubátovi mají návštěvu; Kde jsi byl tak dlouho?; Co jsem dělal včera?; V obchodě Potraviny; V obchodě Oděvy; V kuchyni; V restauraci; Roční období; Bylo hezky; Pošta; Dopis, pohled; Telegram; Telefon; V hotelu;

Dovolená; Tělo; U lékaře; Ve zdravém těle zdravý duch; Na dálnici; Pokuta; Jednání; Na letišti.

5.2.2 Český krok za krokem 2

Čeština krok za krokem 2 od L. Holé a P. Bořilové⁴³ je určena pro jazykovou úroveň B1 a je složena ze tří svazků. Prvním je učebnice pro studenty, druhým je pracovní sešit a posledním svazkem je příručka pro učitele (např. klíč ke cvičení, textová příloha). Součástí učebnice je Česká gramatika v kostce 2, která velmi přehledně shrnuje českou gramatiku.

Učebnice je rozdělena na 20 lekcí a každá lekce se skládá z textu (čtení), gramatiky, češtiny pro každý den (např. poslech) a listem, kam si studenti zapisují užitečná slovíčka či fráze z lekce a hodnotí své získané znalosti a dovednosti. Každá lekce má svůj vlastní název, který shrnuje její zaměření.

- **Lekce 1: Seznamujeme se**

Učebnice začíná opakováním gramatických termínů (např. singulár a plurál), gramatickým rodem (např. student, banán, káva, žena), nominativem v singuláru (např. restaurace, nádraží), skloňováním tázacích, neurčitých a záporných zájmen (např. čím, někým, ničím). Opakují se země, národnosti a jazyky (např. Česká republika- Čech/Česka-čeština).

- **Lekce 2: Rodina a rodinné vztahy**

Probírá se akuzativ singuláru u tázacích, ukazovacích, přivlastňovacích zájmen, číslovek, přídavných jmen, podstatných jmen (např. mého, dobrého, studenta). Také u osobních zájmen (např. mě, ji, nás) a studentům je představen základní model pro tvoření akuzativu plurálu (např. bratry, sestřenice, auta).

- **Lekce 3: Kde bydlíme a žijeme**

Lekce tři je zaměřená na lokál singuláru, který je vysvětlen na stejných slovech, jako tomu bylo u lekce druhé (např. dobrém, studentu/studentovi). Gramatika pokračuje frekventovanými formami lokálu plurálu (např. Varech, Losinách) a osobními zájmeny v šestém pádě (např. tobě, ní). Součástí je vyjadřování místa, které se váže k otázce „Kde?“, tzn. v/ve + lokál (např. ve škole), na + lokál (např. na stole), u + genitiv (např. u doktora), po + lokál (např. po Praze).

⁴³ Lída Holá, Pavla Bořilová, 2012

- **Lekce 4: Cestování včera a dnes**

Opět je použita stejná tabulka pro vyjádření pádů, zde konkrétně genitivu singuláru (např. dobrého, studenta). Studenti se zabývají frekventovanými formami genitivu plurálu (např. dolarů, korun), osobními zájmeny ve druhém pádě (např. tebe, nich) a genitivem posesivním (např. spisovatele Roberta Musila) a partitivním (např. sklenice mléka). Předložky do + genitiv (např. do školy), na + akuzativ (např. na stůl), k/ke + dativ (např. k moři), z/ze + genitiv (např. ze školy), od/ode + genitiv (od moře).

- **Lekce 5: Práce nebo poslání?**

Instrumentál singuláru (např. dobrým, studentem), frekventované formy instrumentálu plurálu (např. kamarády, kamarádkami), osobní zájmena v sedmém pádě (např. mnou, jimi), předložky nad, pod, před, za, mezi s akuzativem (např. nad stůl) a ty samé předložky s instrumentálem (např. nad stolem).

- **Lekce 6: Slavíme narozeniny, svátky a výročí**

Dativ singuláru (např. dobrému, studentu/ovi), frekventované formy dativu plurálu (např. kamarádům, lidem), osobní zájmena ve třetím pádě (např. němu, nám).

- **Lekce 7: Lidé a věci**

Nominativ a akuzativ plurálu (např. dobří, dobré, studenti, studenty), rozlišení nominativu plurálu u rodu mužského životného (např. bratři, pstruzi), porovnání rodu mužského životného v nominativu a v plurálu (např. dobří studenti x dobré studenty) a porovnání nominativu a akuzativu u rodu středního (např. auta x auta, kuřata x kuřata).

- **Lekce 8: Svátky a tradice**

Osmá lekce neprobírá pádové otázky jako lekce předchozí, ale je zaměřená na vyjadřování času: hodiny (např. 14:00 = dvě, 14:30 = půl třetí), datum (např. 1.1. = prvního první/ prvního ledna), časové výrazy (např. včera, letos, přespříští rok) a časové předložky (např. během + genitiv, o + lokál).

- **Lekce 9: Muži versus ženy?**

Výuka je zaměřená na imperfektní a perfektní slovesa (např. vyhrávat, vyhrát) a na časové věty, které jsou sjednoceny spojkou *když* (např. Když jsem uklidil, poslechl jsem si cédéčko.) a spojkou *až* (Až uklidím, poslechnu si cédéčko.).

- **Lekce 10: Sporty a hry**

Gramatika týkající se prefixů je hlavním tématem této lekce. Vysvětlena je změna významu po užití předpon (např. jít x obejít, letět x přeletět, dělat x vydělat), rozdílnost krátkých a dlouhých sloves pohybu (např. běžet x běhat, jít x chodit) a gramatika je zakončena slovesy pohybu, které mají prefixy (např. letět x přiletět x přilétat → přilétat/přiletět).

- **Lekce 11: Zdraví a životní styl**

Objektové konstrukce s akuzativem (např. Mrzí mě to.) a dativem (např. Líbí se mi tady.), formy sloves v minulém čase (např. Líbila se mi auta., Bolel mě nos.). Součástí je tvoření rozkazovacího způsobu (např. kup, sněž) a opisný tvar imperativu (např. Maminka řekla, ať Martin umyje nádobí.).

- **Lekce 12: Kultura a umění**

Výuka se vrací k pádům množných čísel. Použita je stejná tabulka, ale slova v ní jsou v plurálu. Zde je vysvětlen genitiv plurálu (např. dobrých, studentů). Vyjadřování kvantity, jednotky míry, váhy a objemu (např. 5 kg mouky, 120 km/h) a také posesivních adjektiv (např. Petrova a Evina kamaráda).

- **Lekce 13: Jací jsme a jak vypadáme?**

Porovnávání přídavných jmen (např. starý–starší–nejstarší), seznámení studentů s příslovci, jejich tvořením (krásný–krásně) a stupňováním (např. dobře–lépe–nejlépe).

- **Lekce 14: Žijeme ve věku informací**

Lokál plurálu (např. dobrých, studentech), pomnožná podstatná jména (např. Atény, kamna), země a národnosti (např. USA–Američan/Američanka–americká kokakola– angličtina) jsou gramatikou této lekce.

- **Lekce 15: Společnost, hodnoty a my**

V patnácté lekci je opakován přítomný podmiňovací způsob (např. byla bych). Objevuje se zde nová gramatika-podmínkové, účelové, předmětné věty a modální slovesa. Podmínkové věty jsou ve spojení spojky *jestli* nebo *kdyby* (např. Jestli bude hezky, půjdeme na výlet., Kdyby bylo hezky, šli bychom na výlet.) Účelové a předmětné věty jsou spojeny spojkou *aby* (např. Učím se anglicky, abych mohla studovat v USA., Přála bych si, aby každé dítě dostalo šanci.). Modální slovesa (např. měl bys) a výrazy (např. určitě, samozřejmě, rozhodně, být třeba).

- **Lekce 16: Naše planeta Země**

Dativ plurálu (např. dobrým, studentům) a spojovací výrazy (např. kdy, odkud, ačkoliv, takže, zatím).

- **Lekce 17: Investujeme, obchodujeme, podnikáme**

Instrumentál plurálu (např. dobrými, studenty) a celkové opakování skloňování. Gramatika se také zabývá víceslovnými předložkami (např. vzhledem k, v souvislosti s, až na) a deklinací slov den, týden, rok, člověk, lidé/lidi, dítě, děti.

- **Lekce 18: Móda a oblečení**

Lekce je zaměřena na módu a oblečení a s tím je spojené vyjádření pomnožných podstatných jmen (např. trenýrky, šaty, hodinky, brýle) a druhových číslovek (např. jedny, troje, patery). Skloňování a celkové opakování číslovek, zlomky a desetinná čísla (např. ½ polovina) spolu s odvozeninami od zájmena ten (např. tento, tamten) jsou součástí gramatického oddílu této lekce.

- **Lekce 19: Česká historie: 1948-1989**

Předposlední gramatickou částí je trpný rod a také slovesná a podstatná jména. Trpný rod může být vyjádřen slovesem a zvrtným se/si (např. Dům se opravuje) nebo opisným tvarem trpného rodu (např. Československo bylo obsazeno armádami.). Z infinitivu, -n/-t formy může vzniknout buď verbální substantivum (např. dělání, mytí) nebo verbální adjektivum (např. dělaný, mytý).

- **Lekce 20: Čteme česky**

Výuka je zakončena literárními texty od významných českých autorů, které slouží gramatice jako příklad. Poslední gramatickou lekcí je spisovná a obecná čeština a hlavní principy českého pravopisu. Studenti jsou seznámeni s historií, která ovlivnila jazyk, a jsou jim ukázány rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou na úrovni fonetické, morfologické, lexikální a syntaktické. Do principů je zařazena shoda podmětu s přísudkem, rozdílnost mezi souhláskami (tvrkými, měkkými, obojetnými), psaní ú x ů, s x z a zařazena jsou pravidla, kdy psát ě, a kdy se píše ve větě čárka.

Texty jednotlivých lekcí jsou: Dopis kamarádovi; (Ne)tradiční rodina; Na hradě nebo v hausbótu?; Cesta kolem světa za 80 dní; Čím jste chtěli být a čím jste?; Krtkovi je 50!; Sběratelé a sběratelky; České svátky; Ženy a muži v dnešní společnosti; To byla jízda!; O princezně solimánské; Do Mnichova na Janáčka; Ztracené a znovu nalezené;

Co (taky) můžete číst v českých novinách; Vždy s láskou; Eko a bio– móda, nebo styl života?; Firma Čokola prosperuje; Šaty, o kterých sní i princezny; Jak se žilo za komunistů; Ukázky z českých děl.

Čeština pro každý den má několik témat, kterými se zabývá: Úřední dopis; V restauraci; Hledám byt; Orientace; Hledám práci; Přání a gratulace; Obchody a nakupování; Pozvání a návštěva; Služby; Jedeme na dovolenou; U doktora; Kam za kulturou?; Diskuse nebo hádka?; Internet; Pošta a banka; Počasí; Služební cesta; Auta a automobilisté; Školství a vzdělávání; Zeměpis a státní správa.

5.2.3 Česká slovní zásoba a konverzační cvičení

Česká slovní zásoba a konverzační cvičení od J. Luttererové⁴⁴ je velmi praktickým pomocníkem při výuce jazyka, protože prohlubuje základní znalosti slovní zásoby, snaží se přivést studenty k používání více slovíček během mluvení a vede je k samostatným rozhovorům. Celá publikace je napsaná v českém jazyce a studenti jsou nuceni si jednotlivá slovíčka a konverzační cvičení překládat.

Učebnice je rozdělena do dvaceti čtyř kapitol: Dovolená – prázdniny; Čas; Počasí; Společenský styk; Tělesný vzhled člověka; Povahové vlastnosti člověka; Příbuzenské vztahy; Lidský život; Zdraví – nemoc; Záliby – koníčky; Tělesná výchova a sport; Město; Bydlení; Služby obyvatelstvu; Obchod; Jídlo – stravování; Městská doprava; Železniční doprava; Letecká doprava – lodní doprava; Pěší turistika; Kulturní život; Školství; Pošta – spoje; Peníze – měna.

Každá lekce začíná slovní zásobou k danému tématu, následují otázky a ukázkový rozhovor na dané téma. Slovíčka jsou procvičována ve cvičení na konci lekce, které vede ke zvýšení slovní zásoby a schopnosti studentů vytvořit např. z adjektiva substantivum. Poslední úkol nazvaný „Téma kompozice“ mají studenti písemně vypracovat za domácí úkol a tím se připravit na samostatný rozhovor, který bude následovat příští hodinu.

5.2.4 Cvičení z české mluvnice pro cizince

Cvičení z české mluvnice pro cizince od A. Trnkové⁴⁵ je učebnicí, která nabízí cvičení z morfologie, syntaxe a tvoření slov pro začátečníky, středně pokročilé a značně pokročilé. Cvičení, která jsou určena pro začátečníky jsou označena písmenem A,

⁴⁴ Jiřina Luttererová, 1994

⁴⁵ Alena Trnková, 1998

cvičení pro středně pokročilé písmenem B a cvičení pro značně pokročilé jsou označena písmenem C. Cvičení jsou někdy na pomezí a mohou být označena písmeny A-B, nebo B-C.

Morfologická část je rozdělena na slovesa a jména (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky). Syntax se dělí na užití předložek a prostých pádů, na spojovací výrazy a slovosled. Tvoření slov rozlišuje mezi podstatnými jmény, přídavnými jmény, slovesy.

V učebnici je celkem 371 úkolů a rozdělení cvičení mezi úrovně je následující:

- A: 68 úloh
- B: 117 úloh
- C: 72 úloh
- A – B: 22 úloh
- B – C: 92 úloh

Jelikož publikace neobsahuje klíč se správným řešením, tak autorka doporučuje využívat učebnici v kurzech, kdy lektor vysvětlí možné nejednoznačné odpovědi.

5.2.5 Analýza praktické části učebnic

Pro rozbor a porovnání cvičení ve výše uvedených učebnicích jsem vybrala gramatiku zaměřenou na komparaci, vid a rozkaz.

Na cvičení v pracovním sešitě *Česky krok za krokem 2* nebude brán zřetel a porovnána budou pouze cvičení, která se přímo objevují v publikacích:

- a) Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?⁴⁶
- b) *Česky krok za krokem 2*⁴⁷
- c) Cvičení z české mluvnice pro cizince⁴⁸

- **Komparace**

- a) V učebnici *Do you want to speak Czech?* je celkem jedenáct úloh, které procvičují komparativ. Některá cvičení jsou zaměřená na doplňování vhodného tvaru slova, jiná vyžadují po studentech opositum, doplnění komparativu či superlativu slova nebo předělání celé věty za použití srovnání. Některá cvičení jsou spojením adjektivního a adverbialního srovnávání.

⁴⁶ Elga Čechová et al., 1995

⁴⁷ Lída Holá, Pavla Bořilová, 2012

⁴⁸ Alena Trnková, 1998

- b) Český krok za krokem 2 obsahuje šest úloh, kdy studenti mají vytvářet komparativ a superlativ u daných slov, doplnit vhodné srovnávací adjektivum a odpovědět na otázky srovnávacím adjektivem. Dvě cvičení, kdy studenti doplňují slovo, které se nejlépe hodí do věty, jsou společná pro procvičení adjektiv i adverbii.
- c) Cvičení z české mluvnice pro cizince pracuje pouze s jedním cvičením, které je rozděleno na tři části. Přídavná jména v těch částech mají být upravena buď do druhého, nebo třetího tvaru komparativu.

- **Vid**

- a) Gramatika je rozdělena do dvou částí a každá část je v jiné kapitole. Cvičení na perfektivní a imperfektivní tvary je pouze jedno a umístěné je až ve druhé části gramatiky. Studenti pouze vkládají do správných vět již utvořené tvary slovesa.
- b) Tři úlohy procvičují novou gramatiku. V prvním případě žáci rozhodují, jestli je sloveso perfektivní či imperfektivní, dále jsou k dispozici páry vytvořené ze sloves a studenti je mají vhodně využívat k obrázkům. Poslední cvičení je o rozhodnutí (zda je sloveso perfektivní či imperfektivní) a o vytvoření věty v budoucím čase.
- c) Videm se zabývají tři úlohy a dvě z nich jsou rozdělené na další části, pokud je budeme považovat za jednotlivá cvičení, tak publikace na procvičení nabízí 6 úloh. Studenti mají užívat sloveso v opačném vidu ve dvou úlohách a v posledním celku, který obsahuje tři cvičení, se studenti rozhodují, kolika tvary slovesa je možné vyjádřit budoucnost daných vět.

- **Imperativ**

- a) Učebnice nabízí pět úloh, které procvičují imperativ. V jednom cvičení se jedná o užití negativního imperativu a v ostatních mají studenti vytvořit z daných vět nebo sloves imperativ kladný.
- b) Celkem osm úloh je nabízeno k procvičení, studenti doplňují imperativy do vět a také vymýšlejí rozkaz podle reklamních sloganů či obrázků. Součástí jsou také cvičení na opisný imperativ.
- c) Stejně jako u vidu jsou některé úlohy rozdělené na více částí, pokud každou budeme počítat jako jednu samostatnou úlohu, tak autorka

k procvičení rozkazu vytvořila pět úloh, kdy studenti tvoří rozkaz u např. 3. osoby.

Zhodnotíme-li počty úloh, které učebnice nabízely a sečteme-li všechna cvičení, která se týkají komparativu, vidu a imperativu, tak nejméně, třináct úloh má publikace, která je zaměřená na procvičení české mluvnice a zbývající dvě učebnice mají stejný počet úloh (přesněji sedmnáct úloh).

Textová část je daleko zajímavěji zpracovaná v Češtině krok za krokem 2, protože je vždy vybraný článek, který je pro studenty zajímavý a aktuální, týká se tématu lekce a zároveň pasivně připravuje studenty na novou gramatiku, která bude následovat v dalším oddílu lekce. Velmi přehledně jsou vypracované tabulky, kde je ukázáno skloňování pádů. Oproti tomu *Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?* obsahuje texty, které na sebe celou publikaci navazují, procvičují slovní zásobu určenou k tématu lekce, ale návaznost je zde na úkor obsahu a snahy zachytit studentovu pozornost něčím zajímavým.

Nebude-li brán ohled na rok vydání učebnic, tak bych doporučila ke studiu publikaci od L. Holé a P. Bořilové *Česky krok za krokem 2*, která je velmi zajímavě zpracovaná a její cvičení a mluvnice mají plynulou návaznost.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se věnovala češtině jako cizímu jazyku. Čeština ačkoliv je studenty považována za velmi náročný jazyk, je v posledních letech velmi žádaným jazykem. Důvodů, proč se učit češtinu stále přibývá (např. cizinci studující na českých univerzitách, dvojjazyčné rodiny). Výuka neprobíhá pouze v České republice, ale také na zahraničních univerzitách (např. Harvard University) a v zemích, kde jsou poskytovány kurzy češtiny (např. Chorvatsko, USA). Kurzy češtiny se velmi často objevují v zemích, kde je vysoké procento českých emigrantů.

V Českých Budějovicích je nabízeno zájemcům o výuku češtiny hned několik kurzů na několika úrovních. Nejužívanějšími učebnicemi jsou New Czech Step by Step od Lídy Holé a Do you want to speak Czech? od Elgy Čechové, Heleny Remediosové a Harryho Putze. Nejvíce zájemců o výuku pochází z Ukrajiny, Vietnamu, Německa a Rakouska z toho důvodu, že přicházejí do Českých Budějovic za volnými pracovními místy.

První kapitola stručně charakterizuje a shrnuje základní informace o češtině a druhá kapitola se zabývá Ústavem pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., přesněji jeho historií a možnostmi, které nabízí uživatelům jazyka. Další část je věnována češtině jako cizímu jazyku, konkrétně podobnostem a odlišnostem jazyků, klasifikaci jazyků do referenčních úrovní a webovým stránkám zaměřeným na češtinu (např. The Czech language, Čeština ve světě, Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka). Čtvrtý oddíl se týká metodologie a zahrnuje možnosti ve vzdělávání češtiny, které nabízí Česká republika, přesněji České Budějovice a zahraničí. Součástí jsou pasáže, které jsou zaměřeny na můj vlastní výzkum. Poslední, pátá kapitola rozebírá četnost používání publikací a jsou porovnány vybrané gramatické celky učebnic.

Na závěr lze konstatovat, že čeština postupně získává své místo mezi ostatními jazyky a hovoří jí stále více uživatelů.

Zdroje

Knižní

COUNCIL FOR CULTURAL CO-OPERATION. Společný evropský referenční rámec pro jazyky. 1. české vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 267s. ISBN: 80-244-0404-4.

CUŘÍN, František. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. 4. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964. 216s. ISBN:14-194-77.

ČECHOVÁ, Elga et al. *Do you want to speak Czech? Chcete mluvit česky?*. 2. vydání. Liberec: Pantype Liberec, 1995. 396s. ISBN:80-901119-7-1.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština-Řeč a jazyk*. 2. vydání. Praha: ISV, 2000. 407s. ISBN: 80-85866-57-9.

ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. 1. vydání. Olomouc: Rubico, 1998. 248s. ISBN 80-85839-24-5.

HOLÁ, Lída a BOŘILOVÁ, Pavla. *Česky krok za krokem 2*. 1. vydání. Praha: Akropolis, 2012. 212s. ISBN: 978-80-86903-92-7.

HRBÁČEK, Josef. *Úvod do studia českého jazyka*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 164s.

CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků*. 2. vydání. Praha: Academia, 2013. 212s. ISBN: 978-80-200-2274-5.

JANÍKOVÁ, Věra et al. *Výuka cizích jazyků*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Grada, 2011. 200s. ISBN: 978-80-247-3512-2.

KRČMOVÁ, Marie. *Průruční mluvnice češtiny*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 799s. ISBN 978-80-7106-980-5.

LUTTEREROVÁ, Jiřina. *Česká slovní zásoba a konverzační cvičení*. Praha: ISV, 1994. 116s. ISBN: 80-85866-00-5.

STYBLÍK, Vlastimil et al. *Základní mluvnice českého jazyka*. 1. vydání. Praha: SPN, 2004. 248s. ISBN: 80-7235-018-8.

TRNKOVÁ, Alena. *Cvičení z české mluvnice pro cizince*. 1. vydání. Praha: ISV, 1998. 122s. ISBN: 80-85866-31-5.

Internetové

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/>

Centrum na podporu integrace cizinců Jihočeský kraj. *Centra na podporu integrace cizinců* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz/JihoceskyKraj/JK.aspx#>

Co je VW: Vokabulář webový. ODDĚLENÍ VÝVOJE JAZYKA ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR, v. v. i. *Vokabulář webový: Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ovokabulari&o=ovokabulari>

CVEJNOVÁ, Jana et al. *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt: (úroveň A1)* [online]. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, s. 7 [cit. 2014-04-20]. ISBN 978-80-87000-24-3.

Čeština pro cizince [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://cestina-pro-cizince.cz/>

Čeština pro cizince. Ústav bohemistiky: Filozofické fakulty Jihočeské univerzity [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://ub.ff.jcu.cz/cestina-pro-cizince>

Čeština ve světě [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://ucimecesky.wordpress.com/>

HAVRÁNEK, Bohuslav. LEXIKOGRAFICKÝ KOLEKTIV ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ ČSAV. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

HUJER, Oldřich, Emil SMETÁNKA a Miloš WEINGART. *Příruční slovník jazyka českého: Kartotéka lexikálního archivu* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>

Informační zdroje pro výzkum a výuku češtiny [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/infoz/>

International Association of Teachers of Czech [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://czechlanguageassociation.tumblr.com/#25432907187>

Jazykové školy České Budějovice. [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.firmy.cz/Remesla-a-sluzby/Vyukove-sluzby/Jazykove-skoly/kraj-jihocesky/ceske-budejovice>

Kabinet studia jazyků Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.langdpt.cas.cz/index.html>

Lektoráty. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/prehled-lektoratu-a-lektoru/>

O internetové jazykové příručce [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

O internetové jazykové příručce. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

O ústavu: Historie ústavu. *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/zakladni-informace/o-ustavu/historie-ustavu/>

O ústavu: Obecné informace. *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/index.html>

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori). *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>

The Czech Language [online] 2000. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.czech-language.cz/index.php>

Učebnice češtiny pro cizince. *Inkluzivní škola: Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému* [online]. [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/ucebnice>

Učitelé u krajanů. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/obecne-informace-ucitele-u-krajanu/>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i. *Bibliografie české lingvistiky* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bibliografie.ujc.cas.cz/>

Úvod [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/>

Výzkumný záměr [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://lexiko.ujc.cas.cz/>

Výzkumný záměr. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.: Oddělení současné lexikologie a lexikografie. *LEXIKO-webové hnízdo o novodobé české slovní zásobě a výkladových slovnících, Oddělení současné lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://lexiko.ujc.cas.cz/>

Žebříček oblíbených učebních materiálů lektorů ČJL v zahraničí. *Čeština ve světě* [online]. [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://ucimecesky.wordpress.com/2009/08/04/zebricek-oblibenych-ucebnich-materialu-lektoru-cjl-v-zahranici/>